

MONEDE DE AUR ȘI PLATINĂ DIN COLECȚIA MUZEULUI OLTENIEI CRAIOVA

Radu Gabriel Dumitrescu*

Abstract

The study presents 38 gold and platinum coins from the Treasure Collection of the Museum of Oltenia. The coins are very diverse, from issues of the Hellenistic states and the Roman Empire, to issues of the Kingdom of Spain, the Archdiocese of Salzburg or the Ottoman Empire. Remarkable from the point of view of rarity are the two staters of the Alexander the Great type and Lysimachus, issued by Byblos and Byzantium (cat. No. 1-2). Also, worth mentioning are the four hyperpers of the John III Ducas type, emperor of Nicaea (cat. No. 17-20). This type of coin is controversial in academia, with intense discussions about the delimitation of genuine issues by those "Latin" imitations struck by the crusading states, the Venetians or the Genoese. Medieval and modern issues are relatively common, with the exception of coins from Ferdinand III and Maria Theresia (cat. No. 27-28), which are numismatic rarities. The same can be said about the quarter of a duchy issued by the Archdiocese of Salzburg or coins of 3 and 6 rubles of platinum, which are for the first time reported in a public collection in Romania.

Key words: the Museum of Oltenia, gold, platinum, Alexander the Great, Roman Empire, The Empire of Nicaea, Archdiocese of Salzburg.

Prin semnificația lor economică, politică, documentară și artistică specială, la care se adaugă, în cele mai multe cazuri, și valoarea lor simbolică și intrinsecă foarte importantă, în cadrul colecțiilor muzeale din România se detașează, ca un capitol aparte, cele care conțin monede de aur și platină.

O publicare a monedelor din aur și platină, dincolo de indiscutabila lor valoare patrimonială sau artistică, reprezintă un important demers științific și cultural, a cărui impact depășește cu mult sfera interesului local, regional sau național, datorită faptului că circulația monetară nu cunoaște granițe politice sau culturale (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 7).

În acest studiu vor fi prezentate 38 de monede antice, medievale, moderne și contemporane, dintr-un total de aproape 250 de piese, pe care Muzeul Olteniei le deține în colecția „Tezaur”. O parte dintre ele au o istorie aparte, „supraviețuind” ocupației germane a Craiovei, incendiilor, jafurilor sau evacuării colecțiilor muzeului în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

Istoricul colecției

Cele mai multe și valoroase dintre monedele de aur și platină provin din vechea colecție a Fundației „Alexandru și Aristia Aman”, la care se adaugă piesele din fondul vechi al Muzeului Olteniei, precum și monedele provenind din descoperiri sau achiziții ulterioare celui de-Al Doilea Război Mondial.

În condițiile în care vechile registre de inventar numismatic nu mai există în prezent, a fost necesară o îndelungată cercetare a arhivelor Muzeului Olteniei și ale Funda-

* Muzeul Olteniei, Craiova.

E-mail: rgdumitrescu@mail.com

ției „Alexandru și Aristia Aman”, a numeroase registre de inventar de la jumătatea secolului al XX-lea, care au preluat parțial informații din vechile registre, astăzi dispărute, a câtorva lucrări foarte utile în deslușirea provenienței și istoricului colecțiilor, precum și a listelor cu obiectele din metale prețioase deținute de Muzeul Olteniei și depuse la Banca Națională a României, Sucursala Județeană Dolj, de-a lungul timpului.

Primul muzeu public din Craiova își leagă numele de donația pe care au făcut-o soții Alexandru și Aristia Aman. În testamentul din 14 noiembrie 1884 întocmit de Alexandru Aman, rezultă preocuparea sa pentru realizarea unui muzeu public la Craiova: „Pentru cultura poporului din orașul meu natal Craiova, îi leg biblioteca mea, precum și toată colecția mea de tablouri originale ale familiei mele, obiectele de artă și toate mobilele. Cu astea să se înființeze o bibliotecă liberă și un muzeu pentru răspândirea culturii de frumos în sine...”. Un an mai târziu, în ziua de 14 septembrie 1885, Alexandru Aman murea la Paris. Cu această ocazie, fratele său mai mic, pictorul Theodor Aman scria cumnatei sale Aristia Aman următoarele: „Spitalul ce-ați convenit a face și începutul de muzeu și pinacotecă vor rămâne ca un suvenir în veci a omului ce și-a iubit concetățenii și patria”. Aristia Aman a urmat întocmai dorința soțului său și la 14 mai 1901 a întocmit un testament în care făcea următoarele precizări: „Muzeul va cuprinde într-un apartament din etajul de sus colecția de istorie naturală, antichități naționale și istorice, putându-se mării fără a se putea introduce în el secții de alt gen”. Trei ani mai târziu, la 7 august 1904, a decedat la Ems și Aristia Aman.

Primăria Craiovei, legatară universală a Amanilor, îl însărcina pe Toma Herescu să se ocupe de Fundație. Acesta a fost la început intendent și din 1905 director al Fundației.

Fundația „Alexandru și Aristia Aman” era concepută ca o instituție culturală complexă cuprinzând: o bibliotecă, un muzeu și o pinacotecă la care aveau acces gratuit toți cei interesați conform dorinței testatorilor (Braun *et alii* 2003 26).

Din informațiile pe care le deținem până în prezent, rezultă că cei doi soți, Alexandru și Aristia Aman, nu au avut preocupări numismatice, de la aceștia rămânând doar decorațiile și medaliile obținute pentru activitatea lor profesională și patriotică. Și cu toate acestea, în momentul inaugurării, în decembrie 1908, Muzeul Aman deținea o colecție numismatică pe care o va expune în două vitrine situate în vestibulul de la etaj.

În urma unor cercetări de arhivă am putut desluși originea colecției numismatice a Muzeului Aman, care s-a constituit prin cumpărarea colecției de monede a doctorului Demetriad.

După retragerea lui Toma Herescu de la conducerea Fundației, postul său este ocupat de Theodor Popescu, profesor la Colegiul „Carol I”. Dintr-o adresă din 18 decembrie 1907 a noului director al Fundației către primarul Craiovei, aflăm că acesta era însărcinat verbal să vadă „colecțiunea de monede rămasă de la răposatul doctor Demetriad”, care fusese propusă spre vânzare Primăriei. Pentru evaluarea acestei colecții Theodor Popescu apelează la ajutorul lui Luigi Paulon¹ „ale cărui cunoștințe numismatice sunt neîntrecute de nimeni în orașul nostru”. Luigi Paulon structurează colecția doctorului Demetriad în monede romane, grecești și diverse. Numărul total de monede examinate era de 556, „poate și ceva mai multe socotind și dubletele”, pentru care se stabilea o valoare de 3000 lei. Din prezentarea succintă a colecției Demetriad, în informarea făcută de Theodor Popescu, remarcăm și câteva monede care în prezent se găsesc în colecția Muzeului Olteniei, precum cele două ruble de platină și monedele de aur de la Honorius, Mauricius Tiberius și Justinian (Arhiva FAC, dosar nr. 1-2/1907, ff. 96-97).

La 22 decembrie 1907 Theodor Popescu era autorizat de către Primărie să ofere suma de 3000 lei lui Alexandru Cernătescu², mandatarul Locotenent-Colonelului

¹ Colecționar amator de origine italiană stabilit la Craiova, care deținea o importantă colecție numismatică și o impresionantă bibliotecă de specialitate (Iliescu 1993 309-324).

² Acesta a fost magistrat, președinte al Tribunalului și apoi Procuror General al Curții de Apel (Demetrescu 1928 248).

Scarlat Demetriad, moștenitorul colecției „răposatului doctor Demetriad” (Arhiva FAC, dosar nr. 1-2/1907, f. 164). Oferta nu era acceptată de Alexandru Cernătescu, care solicita 4000 lei în schimbul colecției, astfel că directorul Fundației înainta la 16 ianuarie 1908 o adresă către Primărie prin care prezenta noile pretenții financiare (Arhiva FAC, dosar nr. 1-2/1908, f. 5). În cele din urmă colecția a fost cumpărată cu suma de 3500 lei în acest preț fiind oferite 743 de monede, care vor fi preluate de Fundație la data de 19 februarie 1908 (Arhiva FAC, dosar nr. 1-2/1908, f. 42).

Dezvoltarea colecției numismatice a Fundației Aman a fost posibilă și în urma unor donații făcute de diverse persoane, în special elevi, profesori și funcționari. La acestea se adăugau diverse sume de bani donate de persoane din înalta societate, cum au fost prințul George Știrbey sau Constantin Vorvoreanu, cu destinația achiziționării unor opere de artă, medalii, monede etc. Prin intermediul Primăriei, Fundația avea prevăzute sume de bani pentru îmbogățirea colecțiilor muzeului, care erau plătite direct ofertanților și mai ales prin intermediul unor anticari craioveni vestiți cum erau vechiul librar Heinerich A. Bömchis și Iulius Eschenasy. În evoluția colecției de numismatică, un rol important l-a avut Ștefan Ciuceanu (1875-1936), profesor de istorie la Colegiul „Carol I” și director al Fundației în perioada 1 februarie 1911-1 iunie 1914; 15 noiembrie 1918-15 februarie 1919.

Colecția numismatică a fost în bună parte expusă încă din decembrie 1908 în două vitrine situate în vestibulul de la etaj. Totodată, Ștefan Ciuceanu a întocmit și două registre de inventar pentru acest tip de colecții realizate științific având ca model cataloage numismatice recente pentru acel timp, dar care, din păcate, astăzi nu se mai păstrează (Rădulescu 2008 15-16).

Deși vechile registre nu mai există în prezent am reușit să reconstituim în mare măsură proveniența monedelor de aur și argint ale colecției Aman prin corelarea mai multor documente de arhivă. Analizând informațiile sumare din prezentarea făcută de Theodor Popescu colecției Demetriad în anii 1907-1908 și dimensiunea colecției cu lista de inventar întocmită în momentul în care acesta este destituit din funcția de director, observăm faptul că, practice, la 6 februarie 1911 fosta colecție Demetriad reprezenta aproape în integralitate colecția numismatică a Fundației Aman. Din acest inventar deosebit de valoros prin acuratețea informațiilor (Arhiva FAC, dosar Monede românești vechi, ff. 3-50) am putut stabili că cea mai mare parte a monedelor de aur și platină, care se află în prezent în colecția Muzeului Olteniei, transferate în 1950 de la Fundația „Alexandru și Aristia Aman”, provin din colecția Demetriad (cat. nr. 7, 10, 12, 13, 14 sau 15, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 35, 36).

O serie de monede au fost cumpărate de Fundația Aman și prin intermediul unor anticari cunoscuți ai Craiovei antebelice. În data de 18 iulie 1911, Ștefan Ciuceanu a achiziționat pentru Fundația Aman, prin magazinul de antichități al lui H. Bömchis, aflat în apropierea actualului sediu al Secției de Istorie-Arheologie a Muzeului Olteniei (Rădulescu 2019b 245), patru monede de aur³: un stater Alexandru cel Mare (cat. nr. 1), un stater de tip Koson (cat. nr. 3), un aureus de la Nero (cat. nr. 4) și un solidus de la Valens, Gratianus și Valentinianus II (cat. nr. 6) (Rădulescu 2008 28; Rădulescu 2019a 143).

Printr-un act din 20 octombrie 1912 în colecția Fundației au intrat o serie de obiecte și monede de aur, donație a soților Elena și Elefterie Cornetti, prin intermediul Primăriei Craiova, printre care și imitația „latină” după hyperperul de tip Ioan al III-lea

³ Domnul T. Rădulescu menționează în lotul cumpărat de la H. Bömchis în iulie 1911 și solidusul de la Honorius (Rădulescu 2008 28; Rădulescu 2019a 143), dar acest lucru este inexact, căci la 6 februarie 1911 această monedă era deja înregistrată în colecția numismatică a Fundației (Arhiva FAC, dosar Monede românești vechi, f. 30).

Ducas Vatatzes (cat. nr. 19), un çeyrek (1/4) zeri mahbub Mahmud al II-lea (cat. nr. 33) și moneda de 4 ducați Ferdinand I (cat. nr. 29) (Rădulescu 2019a 154-155).

Ca urmare a unor jocuri politice, la 1 iunie 1914 profesorul Ștefan Ciuceanu era destituit din funcția de director al Fundației Aman, locul său fiind luat de Theodor Popescu (Braun *et alii* 2003 46; Rădulescu 2019a 124-126).

La 8 noiembrie 1916, Craiova a intrat sub ocupație germană. Directorul Theodor Popescu s-a refugiat în Moldova înainte de venirea nemților. Înainte de a pleca din Craiova, a luat monedele de valoare și bijuteriile Fundației și le-a îngropat. La fel a procedat și cu tablourile. La întoarcerea din refugiu a predat monedele și bijuteriile Băncii Naționale în august 1918 (Braun *et alii* 2003 48).

În timpul Primului Război Mondial, o parte din monedele de aur și de argint, care fuseseră ascunse, au putut fi salvate, dar altele au dispărut, fapt consemnat de Ștefan Ciuceanu în februarie 1919 (Rădulescu 2008 16).

Th. Popescu solicita Primăriei pe 10 august 1919 „să scoată de la Banca Națională caseta cu bijuteriile și monedele depuse și să se restituie instituției spre a fi expuse din nou în vitrine la locul lor de altă dată”.

În 1921, a fost deschisă caseta depusă la Banca Națională cu recipisa nr. 1542 /aug.1918 și într-un proces verbal era consemnată lista obiectelor: 27 de monede de aur și argint, ceasornice și bijuterii etc. (Braun *et alii* 2003 48-50).

Theodor Popescu demisiona pe 1 septembrie 1921, iar pe 10 septembrie era numită director al Fundației poeta Elena Farago. La venirea Elenei Farago la conducerea Fundației, averea instituției cuprindea: „cărți, tablouri, monede, medalii, obiecte, hărți, mobilier”.

Inventarul colecției numismatice, din mai 1930, întocmit de Elena Farago împreună cu ing. A. Vincentz, prof. C. D. Fortunescu și prof. A. Vasulescu consemna: „Vitrina mare cu 685 monede romane din timpul republicii, monede imperiale (din argint și bronz), monede grecești, bizantine și românești (aur, argint, bronz), monede medievale și moderne. Vitrina mai mică cuprinde 122 medalii” (Braun *et alii* 2003 154).

Colecția numismatică a Fundației Aman va crește în anii următori, astfel că în 1932 cuprindea 796 monede de aur, argint și bronz și 496 de medalii și plachete (Braun *et alii* 2003 56).

Ca urmare a stării de război, în aprilie 1944 erau împachetate în lăzi obiectele Fundației „Alexandru și Aristia Aman”, acestea fiind depuse în tezaurul Uzinelor Comunale din Craiova. Cu ocazia împachetării obiectelor în lăzi se constata, printr-un proces-verbal, că lipseau patru monede de aur⁴, zece de argint și trei de bronz din inventar, plus șase monede netrecute în inventar.

Pe 22 aprilie 1944 erau depuse opt lăzi cu tablouri, icoane, monede etc. care urmau să fie controlate periodic, pentru evitarea oricăror altor pierderi.

Din cauza pericolului bombardamentelor aeriene, Primăria cerea, pe 6 octombrie 1944, ca tablourile și obiectele de la Uzinele Comunale să fie aduse în localul instituției (Braun *et alii* 2003 62-63).

Fundațiile au fost desființate de regimul comunist în anul 1949. Fundația „Alexandru și Aristia Aman” a avut aceeași soartă. Cărțile din Biblioteca Aman, au rămas în aceeași clădire, unde funcționează și astăzi Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman”, obiectele Muzeului Aman au fost preluate de Muzeul Regional al Olteniei (creat în 1915 sub titulatura de Muzeul de Antichități și Etnografie), iar Pinacoteca Aman a fost transferată Muzeului de Artă, înființat în 1954 în Palatul Jean Mihail, donat de acesta Craiovei (Braun *et alii* 2003 64).

⁴ Cele patru monede lipsă erau ducați de la Mihail Apafi, Iosif al II-lea, Francisc I și Ferdinand al V-lea (Arhiva FAC, dosar 1944, f. 87).

Colecția numismatică a Fundației Aman a fost salvată de C. S. Nicolăescu Plopșor, pe atunci director al Muzeului Regional al Olteniei, care a impus transferarea sa la muzeu, deoarece organele comuniste doreau să o dea Băncii Naționale (Rădulescu 2008 17). La 7 februarie 1950 erau desfăcute lăzile care cuprindeau colecția numismatică a Fundației Aman, în prezența unei comisii din care a făcut parte și C.S. Nicolăescu-Plopșor (Gherghe 2015 114). De atunci și până în prezent această colecție se află în grija Muzeului Olteniei.

În paralel cu muzeul Fundației Aman, în Craiova a funcționat, după înființarea în aprilie 1915, și Muzeul de Antichități și Etnografie al Olteniei (vechea denumire a actualului Muzeu al Olteniei) având ca prim director tot pe Ștefan Ciuceanu. La sfârșitul anului 1922 a luat ființă Cercul Științific Craiovean, condus de profesorul de științe naturale Marin Demetrescu, cu scopul de a înființa, în capitala Olteniei, un muzeu de istorie naturală. La 2 decembrie 1923 a fost inaugurat Muzeul de Istorie Naturală al Craiovei.

La 13 mai 1928 s-a hotărât ca Muzeul de Istorie Naturală, care în 1927 a primit în administrare și colecțiile Muzeului Regional de Antichități și Etnografie, să funcționeze sub denumirea de Muzeul Regional al Olteniei, condus de profesorul Marin Demetrescu, având ca arie de cercetare ținutul Olteniei (Gherghe 2015 5-6).

După înființarea noului muzeu, care dispunea de 1050 de bunuri culturale, depozitate în 29 de dulapuri, majoritatea descoperirilor monetare au intrat în colecțiile acestuia (Gherghe 2015 83).

În patrimoniul muzeului erau consemnate în perioada 1929-1930 printre alte obiecte și șase monede bizantine de aur (Gherghe 2015 86), dintre care o parte au fost furate în ianuarie 1940, în urma unui jaf căruia i-a căzut pradă muzeul (Gherghe 2015 113).

Operațiunile militare din cel de-Al Doilea Război Mondial și evenimentele care au avut loc în anul 1944 l-au determinat pe C.S. Nicolăescu-Plopșor, devenit între timp director al muzeului, să ia măsurile necesare pentru protejarea bunurilor culturale de bombardamente, dispunând împachetarea și evacuarea acestora la 10 mai 1944 în comuna Plopșor (Gherghe 2015 114).

După încheierea războiului, conform unui inventar din 31 decembrie 1948, colecția numismatică a Muzeului Regional al Olteniei cuprindea 1455 monede de aur, argint și bronz. Singurele monede de aur deținute erau 3 monede bizantine, probabil cele rămase după furtul din anul 1940 (Arhiva MOC, dosar nr. 1/inventar 7bis/1948, ff. 14-16; Gherghe 2015 120-121). Trebuie făcută mențiunea că una dintre monede (cat. nr. 24) nu era bizantină, cum era trecută în acest inventar și nici „papală” cum apare în cele ulterioare, ci este un zechino de la Giovanni Mocenigo.

Practic acesta reprezintă fondul vechi al colecției numismatice a Muzeului Olteniei, pentru a se face distincția de colecția numismatică a Fundației Aman, care a început să fie înregistrată în inventarele muzeului începând cu 24 aprilie 1950.

Potrivit inventarului din anul 1950, de la momentul preluării colecției și a celui centralizat din anul 1957, colecția numismatică a Fundației Aman era formată din 1328 de monede de platină, aur, argint și bronz după cum urmează: 991 monede de argint, 313 monede de bronz, 22 monede de aur și 2 monede de platină (Arhiva MOC, dosar nr. 2/1950, f. 105; Arhiva MOC, dosar nr. 7/1957, f. 31).

O mică eroare s-a strecurat în cele două inventare, în realitate fiind 23 de monede de aur, căci în mod curios moneda de 4 ducați (cat. nr. 29) nu este inclusă în lista cu obiectele din metale prețioase depuse la Banca Națională în 1950 (Arhiva MOC, dosar nr. 2/1950, f. 105), deși piesa figurează ca donație a familiei Cornetti către Fundația Aman încă din anul 1912 (Rădulescu 2019a 155). Ulterior moneda apare atât în inventarul din iunie 1961, cât și la predarea colecției Tezaur din 14 iunie 1977 (Arhiva

MOC, dosar nr. 18/1977, f. 9, 22). De asemenea, în momentul predării, la 3 octombrie 1988, în custodie către Banca Națională a României, Sucursala Dolj, a bunurilor din metal prețios pe care le deținea muzeul, moneda de 4 ducați figurează în listă, dar fără să mai fie trecută proveniența ei (Arhiva MOC, dosar nr. 11/1989, Lista bunurilor din metal prețios care se predau în custodie BNR – Sucursala Dolj-Craiova).

După reorganizarea administrativ-teritorială din 1968, Muzeul Regional al Olteniei se va numi Muzeul Olteniei Craiova. În anii de după cel de-Al Doilea Război Mondial, colecția numismatică a muzeului a crescut substanțial prin cercetări arheologice, descoperiri, donații și achiziții. Două monede (cat. nr. 8, 25) provin din descoperiri certe, precum săpăturile arheologice de la Orșova, campania 1967 sau din tezaurul de la Craiova-Fabrica de Confecții, găsit în anul 1971.

Din păcate, câtorva piese nu le-am putut stabili proveniența sau forma sub care au fost incluse în patrimoniul muzeului din cauza informațiilor insuficiente din registre sau arhiva muzeului (cat. nr. 11, 20, 37), iar pentru altele, cum este cazul pieselor de la nr. 17 și 38, informațiile sunt lapidare.

Din totalul de 38 de monede, care se păstrează astăzi la Muzeul Olteniei, și pe care le vom prezenta în detaliu, în continuare, 23 monede de aur și 2 monede de platină sunt din Fondul Aman, 3 monede de aur sunt din fondul vechi al Muzeului Regional al Olteniei, restul fiind achiziții, donații, descoperiri întâmplătoare sau rodul unor săpături arheologice sistematice.

Considerații de ordin numismatic

Cea mai veche monedă de aur din colecția Muzeului Olteniei este un stater bătut de atelierul din Byblos pentru Alexandru cel Mare (cat. nr. 1). Piesa reprezintă o raritate pentru colecțiile din România, singura monedă de același tip fiind cunoscută în tezaurul de la Lărguța, raionul Cantemir, Republica Moldova (Vîlcu 2015 204, nr. 19). Conținutul de aur al monedei (96,41 %-96,48 %) reflectă o scădere semnificativă a titlului, specifică atelierelor monetare din Orient, explicația obișnuită constând în utilizarea aurului provenit din topirea daricilor și folosirea aurului persan (Gondonneau, Guerra 2000 36-37; Gondonneau *et alii* 2002 371-372; Vîlcu *et alii* 2011 504).

Cea de-a doua monedă este un stater postum de tip Lysimach bătut de Byzantion la mijloc secolului al III-lea a. Chr., dintr-o serie mai rară. Lipsește tridentul din exergă, observație care indică baterea sa înainte de anii 245-240 a. Chr., așa cum s-a propus în cele mai recente studii (Marinescu 1996 66-67; Petac, Vîlcu 2012 58; Vîlcu, Petac 2012 57). În privința evoluției titlului staterilor de tip Lysimach s-a remarcat că unele emisiuni ale orașului Byzantion fără trident pe revers și datate înainte de anii 245-240 a. Chr. au titlul sensibil mai mic față de alte piese de aur din secolul III a. Chr. Titlul semnificativ mai scăzut și adoptarea unui stil mai neglijent în privința iconografiei indică baterea lor într-un moment de criză generat cel mai probabil de implicarea orașului Byzantion în războaiele dintre Seleucizi și Ptolemei. Aflat de partea Ptolemeilor, orașul Byzantion a dus o politică activă în zona pontică în cursul secolului III a. Chr., așa cum sugerează puținele surse scrise care s-au păstrat. Acestea sunt suplinite de analiza izvoarelor numismatice care relevă o bogată activitate monetară manifestată îndeosebi prin baterea unui volum important de stateri de aur. Potrivit surselor, implicarea în cel de al doilea război sirian a determinat asedierea orașului Byzantion de către Antioch II în anul 255 sau în 254 a. Chr. Baterea staterilor de aur de tip Lysimach cu titlu mai scăzut (Vîlcu *et alii* 2011 510-511), printre care se află și exemplarul păstrat în colecția Muzeului Olteniei, ar putea fi plasată în acel moment dramatic sau cel mai târziu într-o situație de criză din preajma anului 245, la debutul celui de-al treilea război sirian. Un indiciu care sprijină această idee este și prezența suliței ca atribut al Atenei. Aceasta probează o introducere bruscă și simultană a acestui element iconografic de altfel definitoriu pentru zeiță, consecință a unui anumit context politic și a unei decizii politice la vârf, probabil în cadrul unei alianțe între

Byzantion și cetățile vest pontice, la începutul celui de al treilea război sirian (Vîlcu, Pârvulescu 2019 285-287; Petac 2019 302-304).

Menționate pentru prima dată în secolul al XVI-lea, de către Erasmus din Rotterdam, monedele de tip Koson reprezintă unul dintre capitolele cele mai controversate ale numismaticii românești, punând la grea încercare știința, dar și imaginația multor cercetători (Petolescu 2017 31-66).

Întrucât reprezentările care apar pe aversul și reversul acestor monede sunt inspirate de reversurile a doi denari romani republicani, emiși în anul 73 a. Chr., de către Q. Pomponius Rufus, respectiv în anul 54 a. Chr., de către M. Iunius Brutus, cei mai mulți numismați și istorici consideră că monedele de aur de tip Koson au fost emise în a doua jumătate a sec. I a. Chr. Staterii de tip Koson au fost împărțiți în două categorii: cu monogramă și fără monogramă (Dima, Ilie 2007 35-36).

Până la sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut nu erau cunoscute decât câteva sute de astfel de monede din aur în întreaga lume, după care a urmat pe piața numismatică o explozie de exemplare, cu sau fără monogramă. La începutul anilor 2000 au apărut și monede Koson din argint emise după standardul drahmelor (Constantinescu *et alii* 2015 709).

Pornind de la clasificarea perechilor de ștanțe propusă de editorii tezaurului de la Târșea, jud. Hunedoara (Dima, Ilie 2007 36-39), o echipă mixtă a realizat analize stilistice, compoziționale și metrologice asupra Kosonilor cu și fără monogramă. Au fost propuse trei faze de evoluție a acestor monede: Kosonii cu monogramă complexă, Kosonii cu monogramă simplă și Kosonii fără monogramă. Comparând compoziția Kosonilor cu monogramă cu cea a staterilor de tip Pseudo-Lysimach, emiși de orașele grecești vest-pontice, s-a putut observa că s-a folosit aur de aceeași finețe, lucru care ar sugera că sursa de aur pentru piesele cu monogramă ar reprezenta-o staterii cetăților grecești de pe coasta de vest a Mării Negre. În schimb, pentru staterii de tip Koson din ultima fază, cea fără monogramă, analizele de laborator au evidențiat faptul că sursa materiei prime a reprezentat-o aurul aluvionar din Transilvania (Vîlcu *et alii* 2010 305-306).

Pentru a încerca să lămurească o cronologie a acestor emisiuni, o altă echipă mixtă a efectuat recent un studiu asupra compoziției pe un eșantion mai mare de monede de tip Koson. Conform opiniei acestora, ordinea emisiunilor monedelor de tip Koson de argint și aur ar fi: drahme tip Macedonia Prima, Kosoni de argint cu monogramă, pseudo-Lysimachi, Kosoni de aur cu monogramă din aurul monetar de tip Callatis și Tomis, Kosoni cu monogramă din aurul provenit de la podoabe de tip greco-roman – toate executate din aur mai mult sau mai puțin rafinat în același atelier monetar undeva în Macedonia și Kosoni fără monogramă din aur aluvionar transilvan, bătute într-un atelier din zona Sarmizegetusa la un interval de timp, probabil de la câteva luni la un an, de la dispariția lui Brutus (Constantinescu *et alii* 2015 719).

Corelând informațiile privind clasificările propuse putem încadra exemplarul din colecția Muzeului Olteniei în categoria tipului cu monogramă, perechea de ștanțe Av. 4-Rv. 2., emisiunea din aurul provenit din topirea de podoabe de tip greco-roman (prezența de 6.86 %-7.82 % argint sugerează acest lucru).

În tezaurul de la Târșea, lotul BNR, sunt 24 de exemplare din aceeași pereche de ștanțe cu cel din colecția muzeului craiovean (Dima, Ilie 2007 45-46, nr. 175-198). În colecția Institutului de Arheologie „V. Pârvan” din București sunt patru monede cu legenda ΚΟΣΩΝ (nr. 68-71). Două exemplare (nr. 68-69), cu o greutate de 8,45 și 8,20 g, au o monogramă în câmpul stâng, celelalte două (nr. 70-71) sunt fără monogramă (Vîlcu *et alii* 2006 9).

Doi Kosoni (nr. 29, 30), unul din seria cu monogramă pe avers, celălalt fără monogramă, sunt și în colecția „Orghidan”, aflată la Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Petac, Vasiliță 2012 15). De asemenea, un Koson din seria cu

monogramă se păstrează în patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 97, nr. 1), iar în colecția Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei sunt 26 de monede de tip Koson, toate din tipul cu monogramă (Găzdac *et alii* 2007 28-38, nr. 17-42).

Prezența unui aureus de la Nero într-o colecție publică din România (cat. nr. 4) nu are nimic deosebit deoarece aurei de la Nero s-au mai descoperit pe teritoriul Daciei la Bixad, Comalău și Boroșneu Mare (jud. Covasna), Densuș (jud. Hunedoara), Vărădia, Pojejena, Duleu și Fârlug (jud. Caraș Severin), Gherla și Negreni (jud. Cluj), Șibot și Zlatna (jud. Alba) (Pavel 1976-1980 171-172; Winkler 1980 41; Ardevan 1993 16-19). De asemenea, în colecțiile Institutului de Arheologie „V. Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 81-82, nr. 147-150) și Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (Găzdac *et alii* 2007 39-41, nr. 44-49), se păstrează aurei de la Nero, dar din tipul posterior reformei din anul 64 p.Chr.

Aurei de la Traianus sunt atestați în descoperirile de la Râșnov (jud. Brașov), Cristești (jud. Mureș) și Vărădia, (jud. Caraș Severin) (Winkler 1980 41; Ardevan 1993 17-19). În schimb sunt mult mai numeroși în colecții, precum cea a Ing. Constantin Orghidan, păstrată la Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române, unde se regăsesc 22 de aurei de la Traianus (Petac, Vasiliță 2012 111-122, nr. 92-114), unul fiind din același tip cu exemplarul din colecția Muzeului Olteniei (Petac, Vasiliță 2012 120, nr. 108). De asemenea, în colecția Institutului de Arheologie „V. Pârvan” din București se păstrează un lot consistent de aurei de la Traianus (Vîlcu *et alii* 2006 85-94, nr. 162-213), patru exemplare fiind de același tip (Vîlcu *et alii* 2006 94, nr. 210-213) cu cel prezentat acum (cat. nr. 5), iar în colecția „Maria și dr. George Severeanu”, a Muzeului Municipiului București, se găsesc doi aurei, dar de alt tip (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 487, nr. 1-2).

Bogăția loturilor de monede ale lui Traian poate fi explicată prin atracția colecționarilor din secolul al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX pentru antichitățile referitoare la acest simbol al romanității (Vîlcu *et alii* 2006 21).

Solidi cu chipul lui Gratianus, emiși la Treveri, sunt semnați în colecția „Maria și dr. George Severeanu” (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 489, nr. 12) și în colecția Institutului de Arheologie „V. Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 122, nr. 322), dar din alt tip decât cel din colecția Muzeului Olteniei.

Solidus-ul emis pentru Honorius la Ravenna (cat. nr. 7) a fost semnalat în două studii privind circulația monetară din zona Porților de Fier fiind menționat ca loc de descoperire zona Olari, com. Pârșcoveni, jud. Olt (Oberländer-Târnoveanu 2003 18; Oberländer-Târnoveanu 2004 45). În urma consultării diverselor registre de inventar și a arhivelor Muzeului Olteniei și Fundației Aman, această informație nu se probează. Într-adevăr în zona Olari aveau proprietăți soții Elena și Elefterie Cornetti (Radu, Roșianu 2009 113, 171, 175-176), dar din documente nu reiese că printre monedele care au fost transferate Fundației Aman, din colecția „Cornetti”, vreuna ar proveni de la Olari. Mai mult decât atât, această piesă nu provine din colecția „Cornetti”, ci din colecția „Demetriad”.

Descoperiri izolate de monede de aur de la Honorius sunt menționate la Baia Mare (Duncan 1993 120) și Săcueni, jud. Bihor (Duncan 1993 120). Solidi de la Honorius, emiși la Ravenna, mai sunt menționați în colecția Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (Găzdac *et alii* 2007 54, nr. 79), în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 139, nr. 394-397) și în colecția „Maria și dr. George Severeanu” (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 489, nr. 15).

Solidus-ul de la Theodosius al II-lea este printre puținele piese prezentate în studiul de față, despre care se știe că provine dintr-o cercetare arheologică sistematică (cat. nr. 8). Moneda a fost descoperită la Orșova, în anul 1967, în urma săpăturilor arheologice din zona Porțile de Fier, fiind transferată Muzeului Olteniei în anul 1975 de

la Institutul Academiei, filiala Craiova. În literatura de specialitate descoperirea este menționată (Nicolaescu-Plopșor *et alii* 1968 40; Chițescu, Poenaru Bordea 1981-1982 198), acum fiind pentru prima dată publicată cu toate datele tehnice și ilustrată.

Din timpul lui Theodosius al II-lea sunt cunoscute patru descoperiri de monede de aur pe teritoriul Olteniei. Una, datată în 430-440, provine de la Hinova. Un solidus al aceluiași împărat a fost găsit în aria marelui centru roman de la Romula (Reșca, jud. Olt). Moneda a fost emisă în 420-422. Alte piese au fost descoperite la Govora, jud. Vâlcea și într-o localitate neprecizată din Oltenia (Oberländer-Târnoveanu 2003 20-21).

Descoperirile de monede din aur de la Theodosius al II-lea din Banat și Transilvania sunt cu mult mai numeroase. Astfel, solidi de la acest suveran provin de la Săcălaz, jud. Timiș (Vîlcu *et alii* 2006 30), Banatski Karlovac și Vrșac, din Banatul sârbesc (Oberländer-Târnoveanu 2003 21) și de la Șimleu Silvaniei (Domocoș 2014 311, nr. 56), Doba Mare (Duncan 1993 121), jud. Sălaj, Alba Iulia (Duncan 1993 120), Sebeș (Duncan 1993 120), jud. Alba, Cepari (Duncan 1993 120), Borlea (Vîlcu *et alii* 2006 30), jud. Bistrița Năsăud, Bicaci, jud. Bihor (Duncan 1993 121), Iernut, jud. Mureș (Duncan 1993 121), Copalnic-Mănăștur, jud. Maramureș (Vîlcu *et alii* 2006 29), Aiton (Vîlcu *et alii* 2006 29), Cluj Napoca (Vîlcu *et alii* 2006 29) și Răscruți (Vîlcu *et alii* 2006 30), jud. Cluj, Sânpaul (Vîlcu *et alii* 2006 30), jud. Harghita și Meșendorf (Vîlcu *et alii* 2006 30), jud. Brașov.

În Muntenia, la Ciorogârla, jud. Giurgiu (Vîlcu *et alii* 2006 30) și Domnești, jud. Ilfov (Vîlcu *et alii* 2006 30), în Moldova la Holboca, jud. Iași (Vîlcu *et alii* 2006 30) și în Dobrogea la Constanța și Grădina, jud. Constanța (Vîlcu *et alii* 2006 30) mai sunt semnalate monede de aur de la Theodosius al II-lea.

De asemenea, în colecția „Maria și dr. George Severeanu” (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 489, nr. 16-17) și în cea a Institutului de Arheologie „V. Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 128-132, nr. 343-348, 351-362), se găsesc solidi de la Theodosius al II-lea, bătuți la Constantinopol, dar de alt tip.

Solidus-ul emis pentru Zenon la Constantinopol (cat. nr. 9) a fost semnalat în două studii privind circulația monetară din zona Porților de Fier fiind menționat ca loc de descoperire zona Olari, com. Pârșcoveni, jud. Olt (Oberländer-Târnoveanu 2003 22; Oberländer-Târnoveanu 2004 51). Ca și în cazul solidus-ului de la Honorius, această informație nu se verifică în mod cert.

În afară de solidus-ul de la Zenon, din colecția Muzeului Olteniei, se mai cunosc două exemplare în colecția Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (Găzdac *et alii* 2007 65-66, nr. 103-104), un exemplar în colecția Muzeului Județean „Teohari Antonescu” din Giurgiu (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 85, nr. 1), patru exemplare în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 137-138, nr. 385-388) și un exemplar în colecția Muzeului Municipiului București (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1994-1995 29, nr. 1), de același tip, dar din altă officină.

De pe teritoriul României a mai fost semnalată fără detalii o piesă de aur de la Zenon în marele tezaur de la Firtușu, jud. Harghita, ce pare să se fi eșalonat de la Theodosius I la Heraclius și Heraclius Constantin, precum și o alta, descoperită izolat undeva în vechiul district Hațeg (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1994-1995 31).

De pe teritoriul Banatului se cunosc doi solidi de la Zenon, proveniți de la Honorici, jud. Timiș și Bela Crkva (Biserica Albă, în Banatul sârbesc) (Oberländer-Târnoveanu 2003 23).

Solidus-ul emis pentru Justin I la Constantinopol (cat. nr. 10) a fost semnalat în două studii privind circulația monetară din zona Porților de Fier fiind menționat ca loc de descoperire zona Olari, com. Pârșcoveni, jud. Olt (Oberländer-Târnoveanu 2003 29; Oberländer-Târnoveanu 2004 61). Ca și în cazul solidus-ului de la Honorius și cel de la Zenon, această informație nu se verifică în mod sigur, el provenind din colecția „Demetriad”.

La Vădăstrița, jud. Olt, este semnalată descoperirea unui solidus de la Justin I (Oberländer-Târnoveanu 2003 29). Solidi de același tip, unii având officina diferită, de

la Justin I, se regăsesc în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 148-149, nr. 434-435), în colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 37-38, nr. 26-30), dar și în cea a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (Găzdac *et alii* 2007 68, nr. 109-110). În Dobrogea, doi solidi de la Justin I se regăsesc în compoziția tezaurului descoperit în 1974 la Kaliakra-Akres (Custurea 2019 232).

Monedele din timpul domniei lui Justinian I sunt reprezentate în catalogul nostru printr-un solidus (cat. nr. 11) și un tremissis (cat. nr. 12). Cele două monede au fost semnalate în studiile cercetătorului E. Oberländer-Târnoveanu (Oberländer-Târnoveanu 2003 35; Oberländer-Târnoveanu 2004 67) ca provenind din zona Olari, com. Pârșoveni, jud. Olt. Ca și în cazul pieselor enunțate anterior, această localizare trebuie privită cu prudență deoarece din documentele de arhivă nu reiese acest lucru. În plus, moneda nr. 12 provine din colecția „Demetriad” și nu din colecția „Cornetti”, prin urmare nici măcar o eventuală asociere cu proprietățile acestora din urmă, în zona Olari, nu se poate face.

În Oltenia, monede de aur de la acest împărat au fost descoperite la Romula-Reșca, jud. Olt, Stolniceni, jud. Vâlcea, Măgura, jud. Vâlcea și Ohaba-Jiu, jud. Gorj. Din localități neprecizate din Oltenia, posibil din împrejurimile Craiovei, provin doi solidi de la Justinian I, care au fost perforați sau montați, ulterior, în bijuterii (Oberländer-Târnoveanu 2003 35).

Pentru Dobrogea, repertoriul descoperirilor de solidi de la Justinian I este relativ bogat, fiind semnalate piese izolate la: Callatis (Vîlcu *et alii* 2006 153, nr. 459), Satu Nou (Barnea *et alii* 1971 181, nr. 385) și Oltina (Capul Dealului) (Custurea 2019 179) în jud. Constanța, la Isaceea (Custurea 2004-2005 514, nr. 35), jud. Tulcea și în zona Tulcea (Custurea 2019 202), la care se adaugă trei solidi din tezaurul descoperit în 1974 la Kaliakra-Akres (Custurea 2019 232) și un posibil tezaur găsit la Ostrov, jud. Constanța, din care s-au recuperat patru solidi (Custurea 2019 236), unul de același tip cu cel prezentat în rândurile de față, dar altă officină (Custurea 2007 626, nr. 1). Se observă că descoperirile provin mai ales din mediul urban fortificat și din cel al garnizoanelor militare, ceea ce confirmă odată în plus că astfel de plăți se făceau funcționarilor administrației bizantine și armatei cantonate în provincie (Custurea 2007 626).

În Transilvania este menționată descoperirea la Șimleu Silvaniei a unei monede de aur de la Justinian I (Domocoș 2014 311, nr. Ș6). Solidi de același tip, unii având officina diferită, de la Justinian I, se regăsesc în colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 39-40, nr. 32-37) și în cea a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 149-150, nr. 439-441).

Tremisses de la Justinian I au fost semnalate în tezaurul descoperit în anul 1899 la Axiopolis (Vîlcu 2009b 363-364; Custurea 2019 219-220), la Târgușor-NE Ester (Custurea 2019 198) și Izvoarele⁵ (fost Pârjoaia), jud. Constanța (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 75, nr. 2; Vîlcu 2009b 364) și într-o localitate neprecizată din Dobrogea (Custurea 2019 206). Un tremissis de la Justinian I emis la Constantinopol a fost descoperit la Jurilovca-Argamum (Custurea 2019 152), iar un altul se găsește în compoziția tezaurului de la Abrit-Zaldapa (Custurea 2019 215). Tremisses de la Justinian I se mai păstrează în colecția Muzeului Municipiului București (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 491, nr. 29), în cea a Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 47, nr. 76-81), în timp ce opt tremisses, de același tip cu cel prezentat, se regăsesc în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 153-154, nr. 462-469).

Solidus-ul din timpul lui Mauricius Tiberius (cat. nr. 13) a fost semnalat într-un studiu privind circulația monetară din zona Porților de Fier ca provenind din zona

⁵ Conform unei publicări recente, moneda ar fi de la Justin I și nu de la Justinian I (Mihaylov 2016 91, nr. 2).

Olari, com. Pârșcoveni, jud. Olt (Oberländer-Târnoveanu 2003 53-54). În realitate, locul descoperirii nu este cunoscut, documentele din arhiva Muzeului Olteniei dau ca singură indicație a provenienței colecția Fundației Aman (Arhiva MOC, dosar nr. 2/1950, f. 107), în arhiva căreia am descoperit că această monedă făcea parte din colecția doctorului Demetriad (Arhiva FAC, dosar nr. 1-2/1907, f. 96).

Din nordul Olteniei, pe raza județului Gorj, probabil chiar din zona Târgu Jiu, a fost descoperit un solidus emis de Mauricius Tiberius în anii 582-583/584 (Oberländer-Târnoveanu 2003 54).

Pentru Dobrogea, repertoriul descoperirilor de solidi de la Mauricius Tiberius cuprinde descoperirile izolate de la Tulcea-Aegyssus (Custurea 2019 202) și dintr-o localitate neprecizată din Dobrogea (Custurea 2019 211), și pe cele din tezaurele de la Abrit-Zaldapa (Custurea 2019 215), Pantelimonu de Sus-Ulmetum (Custurea 2019 236) și Slava Rusă-Ibida (Iacob 2005 75-76, nr. 2-8; Custurea 2019 238-239).

Solidi de la Mauricius Tiberius se mai păstrează în colecția „Maria și dr. George Severeanu” (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 492, nr. 32), în colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 56-58, nr. 125-139), în cea a Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 158-160, nr. 495-506) și în patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 97, nr. 4).

Din timpul domniei lui Vasile II și Constantin VIII, în colecția Muzeului Olteniei, semnalăm prezența unui tip rar de nomisma histamenon, emis la începutul domniei celor doi împărați, între anii 977-989 (cat. nr. 14). Moneda a mai beneficiat de o publicare în trecut, dar piesa a fost încadrată în categoria emisiunilor de tip F2 (Rădulescu 2004 133-134).

Cea de-a doua monedă de la Vasile II și Constantin VIII, din colecția muzeului craiovean, este un tetarteron de tip F2 (cat. nr. 15). Datarea propusă de Ph. Grierson (cca. 1005-1025) a fost recent reconsiderată, în urma observației că nomisma tetarteron de tip F2 reprezintă o emisiune specială, destinată susținerii războiului cu bulgarii. Intensificarea războiului în anul 1001 ar însemna debutul emisiunii de tetartera de tip F2, care continuă până în momentul anexării Bulgariei, în anul 1018 (Lavenne 2005 277-294).

După părerea cercetătorului E. Oberländer-Târnoveanu, tetarterele de tipul F, extrem de numeroase la Dunărea de Jos, constituie monede distribuite cu generozitate de către Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea trupelor bizantine și aliate, după înfrângerea definitivă a bulgarilor în anii 1016-1018. Prezența lor masivă în regiunea noastră indică participarea unor contingente locale la operațiunile militare din Macedonia și Albania în primele două decenii ale secolului al XI-lea (Oberländer-Târnoveanu 2003 80).

Pe teritoriul Olteniei se cunosc câteva descoperiri de monede de aur de la Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea. Din zona fostului castru roman de la Bumbești-Jiu, jud. Gorj, provine o nomisma histamenon din cls. a VI-a, o emisiune târzie, bătută între anii 1005-1025. O nomisma tetarteron de la Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea a fost descoperită într-o localitate neprecizată din Oltenia. Deși nu există informații suplimentare despre tipul căreia îi aparține această ultimă monedă, cercetătorul E. Oberländer-Târnoveanu avansează ideea că aceasta ar putea fi de tipul F (Oberländer-Târnoveanu 2003 79).

Pentru Dobrogea au fost semnalate mai multe descoperiri care includ monede de aur de la Vasile II și Constantin VIII. Descoperiri de monede izolate de același tip cu cea din colecția Muzeului Olteniei sunt semnalate la Valea Nucarilor (Mănucu-Adameșteanu 2018 73-74), Dinogetia-Garvăn (Vîlcu *et alii* 2006 181-182, nr. 626, 629-633, 635-636; Mănucu-Adameșteanu 2018 157-158, nr. 43-46, 159, nr. 49, 50, 52, 54), Isaccea (Mănucu-Adameșteanu 2018 158, nr. 47), Mangalia (Mănucu-Adameșteanu

2018 158, nr. 48) și Nufăru (Mănușu-Adameșteanu 2018 159, nr. 55). În colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București se păstrează pe lângă descoperirile izolate de la Dinogetia și alte exemplare de același tip (Vîlcu *et alii* 2006 180-182, nr. 623-625, 627-628, 634).

În afară de piesele izolate, de la Dinogetia provin două tezaure care conțin monede de aur de tip Vasile II și Constantin VIII. Primul depozit a fost găsit în anul 1939 fiind alcătuit din 105 tetartera de la Vasile II și Constantin VIII la care se adaugă histamena de la Roman III (1 ex.) și Constantin IX (2 ex.) (Vîlcu 2008 87-96; Mănușu-Adameșteanu 2018 11; Oberländer-Târnoveanu 2018 78-105). Cel de-al doilea a fost scos la lumină în urma cercetărilor întreprinse în anul 1954, fiind format din obiecte de podoabă la care se adaugă șapte tetartera de la Vasile II și Constantin VIII și patru emisiuni din argint de la Theodora (1 ex.) și Isaac I (3 ex.) (Mănușu-Adameșteanu 2018 20-22; Oberländer-Târnoveanu 2018 107-115). De asemenea, în colecția Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 91-95, nr. 307-345), în colecția Muzeului Dunării de Jos din Călărași (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 75, nr. 3) și în patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 97, nr. 5) se mai păstrează tetartere de tip F2.

Monedele de aur emise în timpul domniei lui Roman al IV-lea (1068-1071) sunt rare în zona dintre Olt, Carpați și Dunăre. În afară de exemplarul din colecția Muzeului Olteniei (cat. nr. 16) nu ne mai sunt cunoscute alte piese. De asemenea, în Banat este semnalată doar o nomisma histamenon de la acest împărat, descoperită într-o localitate neprecizată (Oberländer-Târnoveanu 2003 89). În Dobrogea sunt semnalate șase nomisma histamenon de la Roman al IV-lea Diogenes, dar de alt tip decât cel din colecția Muzeului Olteniei, în tezaurul de la Dinogetia III, jud. Tulcea (Oberländer-Târnoveanu 2018 132-134, nr. 1-6).

În colecțiile Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (Găzdac *et alii* 2007 76, nr. 127), Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 188-189, nr. 661-671) și cea a Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 104, nr. 384-388) se mai păstrează exemplare de la acest împărat.

În colecția Muzeului Olteniei se află patru hyperperi de tip Ioan III Vatatzes (cat. nr. 17-20). În privința nominalurilor din aur ale acestui împărat, s-au formulat mai multe propuneri de clasificare, atribuire și datare, atât a emisiunilor oficiale, cât și a imitațiilor „latine” (Metcalf 1960 203-214; Hendy 1969 246-254; Oberländer-Târnoveanu 2000 499-562; Lianta 2006 269-300; Leonard 2016 75-85; Squires 2017 1013-1016). De asemenea, o parte dintre ele sunt tăiate (cat. nr. 17-18, 20), pentru a se alinia unor standarde de greutate, dovadă a unei utilizări vreme de mai bine de un secol în zona Dunării de Jos (Oberländer-Târnoveanu 2003 107).

Relativ recent asupra hyperperilor de tip Ioan III Vatatzes a fost publicat un amplu studiu bazat pe analiza pieselor din tezaurul descoperit la Uzun Bair, jud. Tulcea, cu acest prilej fiind propuse criterii de delimitare a pieselor originale de așa numitele „imitații latine” (Oberländer-Târnoveanu 2000 499-562). Conform opiniei autorului, elementul de bază în privința departajării originalelor de imitații este modalitatea de redare a nimbului cruciger, la care se adaugă alte detalii precum tipurile de prepedilia. Aplicând criteriile propuse, două din cele patru exemplare prezentate acum (cat. nr. 19-20) pot fi încadrate în categoria imitațiilor. Literatura de specialitate expune câteva propuneri privind autoritatea emitentă a acestor imitații, precum Imperiul Latin de Constantinopol, Veneția, Genova, formațiunile politice din Asia Mică, inclusiv cele musulmane sau Principatul de Achaia (Oberländer-Târnoveanu 2000 509; Vîlcu, Stănică 2011 507-508; Leonard 2016 82-83). Am optat pentru a atribui aceste imitații, în cadrul catalogului ce însoțește acest studiu, Principatului de Achaia, conform ultimelor cercetări (Leonard 2016 82-83), dar cu rezerva de rigoare unui subiect ce este departe de a fi epuizat.

Un caz aparte îl reprezintă exemplarul nr. 17, care din punct de vedere iconografic poate fi atribuit, până la un punct, imitațiilor „latine”, dar care are un titlu

chiar mai ridicat decât hyperperii oficiali (Oberländer-Târnoveanu 2000 512-513). În plus, tipul de nimb este diferit față de clasificarea propusă (Oberländer-Târnoveanu 2000 503, 506). În stadiul actual al cercetărilor putem doar să semnalăm această nouă variantă, neputându-ne pronunța în privința paternității sale. Formal am inclus-o în categoria hyperperilor autentici, discuția rămânând deschisă.

Spre deosebire de alte monede din aur bizantine, hyperperii de tip Ioan III Vatatzes sunt semnalati în număr sensibil mai mare atât în Dobrogea dar și la nordul Dunării. În Dobrogea descoperiri izolate de hyperperi de tip Ioan III Vatatzes au fost semnalate la: Nufăru și în împrejurimi, Tulcea și împrejurimi, Enisala și Noviodunum (Isaccea), în județul Tulcea, la Păcuiul lui Soare, Constanța și Derwent (Galița, com. Ostrov), în județul Constanța și într-o localitate neprecizată, la care se adaugă șapte hyperperi din colecția Mititelu (Vîlcu 2009b 367; Vîlcu, Stănică 2011 508-509).

Tabloul circulației hyperperilor lui Ioan III Vatatzes în Dobrogea schițat de descoperirile izolate este completat de câteva tezaure care conțin piese de acest tip: Uzun Bair, jud. Tulcea (Oberländer-Târnoveanu 2000 499-562), Stoieniști, jud. Brăila, Dunărea, jud. Constanța și Noviodunum (Isaccea), jud. Tulcea, la care se adaugă un fragment de tezaur descoperit în perioada interbelică la Silistra a cărui ascundere a fost plasată cronologic între anii 1241 și 1265 (Lianta 2006 273; Vîlcu 2009b 367; Vîlcu, Stănică 2011 509-510).

Alte descoperiri de hyperperi de tip Ioan III Vatatzes sunt consemnate în zona localității Drăgănești-Vlașca, jud. Teleorman (Vîlcu, Stănică 2011 508), la Novaci, jud. Giurgiu (Barnea *et alii* 1971 189, nr. 434), la Cetățenii din Vale, jud. Argeș (Barnea *et alii* 1971 189, nr. 435) și la Ștefănești, jud. Vâlcea (Barnea *et alii* 1971 189, nr. 437).

Hyperperi de tip Ioan III Vatatzes mai sunt cunoscuți și în colecțiile Cabinetului Numismatic al Bibliotecii Academiei Române (Vîlcu 2009a 117-135, nr. 440-581), Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 198-206, nr. 709-710, 712-714, 716-719, 725, 735, 737-739, 741, 743, 749, 751-752, 762, 764-766), Muzeului Municipiului București (Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 494, nr. 50-51), Muzeului Dunării de Jos, Călărași (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 75, nr. 5), Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (Găzdac *et alii* 2007 78, nr. 131) și în patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 98, nr. 8).

Monedele medievale de aur din colecția Muzeului Olteniei debutează cu un florin bătut în monetăria de la Kaschau pentru Sigismund de Luxemburg (cat. nr. 21). Un florin similar se regăsește în compoziția tezaurului de la Suseni, descoperit în apropierea Curtii Domnești din Târgoviște (***2018 97). În tezaurul de la Schintea, jud. Vaslui, întâlnim un exemplar emis în aceeași monetărie, dar de alt tip (Butnariu 2019 63-64, nr. 32 cu bibliografia).

Florini de la Sigismund de Luxemburg din aceeași grupă cronologică mai sunt cunoscuți în tezaurul de la Brăești, jud. Botoșani (Iliescu 1977 359). De asemenea, tezaurul descoperit la Sopor de Câmpie, jud. Cluj, conține printre altele și florini maghiari de la Sigismund (Iliescu 1977 359-360). Un număr important de florini de la Sigismund (peste 110 monede) se păstrează în colecția Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei, piese provenite fie din colecții particulare, fie din descoperiri (Pap 2002 172).

Ducatul de la Ioan I Zapolya (cat. nr. 22) reprezintă o apariție rară într-o colecție muzeală. Singurele exemplare care ne sunt cunoscute sunt cele din colecția „Ing. Constantin Orghidan” (monedă din 1540 și cu alte sigle, a se vedea Velter 1994 10, nr. 1) și cele din tezaurele de la Seliștat, jud. Brașov (Toma 2016 341, nr. 14) și Vințu de Jos, jud. Alba (Rusu 1992-1993 161-166; Toma 2016 341, nr. 15).

Un alt exemplar rar întâlnit în colecțiile românești este moneda emisă de atelierul din Sevilla pentru Ferdinand de Aragon și Isabela de Castilia (cat. nr. 23). Doar în compoziția tezaurului de la Otaci, raionul Ocnița, Republica Moldova mai este

semnalat un exemplar de la Ferdinand de Aragon și Isabela de Castilia, fără alte mențiuni (Butnariu 2019 173, nr. 209 cu bibliografia).

În privința monedei venețiene, care este foarte des menționată în documentele medievale, ea nu se regăsește cu aceeași frecvență în realitate pe teren. Bibliografia descoperirilor este destul de restrânsă și există doar un studiu de sinteză al cercetătorului O. Ilescu, din anii '70 ai secolului trecut, privind prezența monedei venețiene în Țările Române în perioada 1202-1500 (Ilescu 1977 355-361). De atunci, nu au mai fost publicate lucrări consistente, cu excepția celor care menționează prezența nominalurilor venețiene în tezaure sau colecții publice și particulare (Ilescu 1957 464-465, 466; Păunescu 1983 163-164; Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 68, 77, 87, 102-103; Custurea 2010 113-120; Butnariu *et alii* 2014 64, 85, 131; Butnariu *et alii* 2016 102, 105; Toma 2016 363; Dumitrescu 2019 321-324).

Monedele de aur venețiene sunt foarte rare în descoperiri izolate, găsindu-se mai mult în tezaure (Custurea 2010 113), cum sunt cele de la Dudașul Schelei, jud. Mehedinți (Rădulescu, Turturică 1984 71-72; Ciobotea *et alii* 1985 65-66; Stîngă 2002 64-71, Rădulescu 2019c 119-135), în Oltenia, Ghimpați, jud. Giurgiu (Velter 1982 133-134), în Muntenia sau Vadu-Karaharman (Custurea, Talmațchi 2011 375) și Eforie Sud, jud. Constanța (Custurea, Talmațchi 2011 197), în Dobrogea.

În Crișana și Banat sunt cunoscute decât două tezaure care conțin și monedă venețiană de aur, cele de la Oradea II, jud. Bihor (Știrbu 1978 91; Stancu, Maxim 2002 253; Toma 2016 355) și Denta, jud. Timiș (Toma 2016 423).

O prezență mai consistentă a monedei venețiene o constatăm, în schimb, în Moldova prin descoperirile de la Hodora, jud. Iași (Ilescu 1957 464-465), Tanacu, jud. Vaslui (Butnariu *et alii* 2016 102, 105), Ștefan cel Mare, jud. Bacău (Butnariu *et alii* 2016 116-120), Bălțata, raionul Criuleni (Butnariu *et alii* 1994 37-38), Cupcui, raionul Leova (Butnariu *et alii* 1994 43; Butnariu *et alii* 2014 64, 85) și Persecina, raionul Orhei (Butnariu *et alii* 2014 131).

La acest tablou al prezenței monedei venețiene de aur în descoperiri și colecții publice ori private, adăugăm și cele două exemplare din patrimoniul Muzeului Olteniei (cat. nr. 24-25). Dacă prima monedă este inedită, cea de-a doua a beneficiat de două publicări, dar de fiecare dată a fost prezentată ca fiind emisă în numele dogelui Alvise Mocenigo I (Rădulescu 1999 32, nr. 674; Rădulescu 2013 227, nr. 709). În realitate piesa este un zechino Alvise Mocenigo II și se datează între anii 1700-1709. Singurul exemplar care ne este cunoscut, de la acest doge, este cel din compoziția tezaurului de la Persecina, raionul Orhei, Republica Moldova (Butnariu 2019 193, nr. 252 cu bibliografia).

În schimb, ducatul de la Rudolf al II-lea, emis la Kremnitz, reprezintă o prezență obișnuită în descoperirile din România. În compoziția tezaurului de la Tanacu, jud. Vaslui, se întâlnește un exemplar de același tip, dar din anul 1589 (Butnariu 2019 109-110, nr. 109 cu bibliografia). În tezaurul de la Seliște, jud. Botoșani, sunt trei exemplare de același tip, dar din anii 1580, 1582 și 1605 (Butnariu 2019 110-111, nr. 110 cu bibliografia). În componența tezaurului de la Galați, jud. Galați, se întâlnesc patru exemplare, din anii 1581, 1582, 1590, și 1604 (Butnariu 2019 223-224, nr. 17 cu bibliografia). În tezaurul de la Stupini, jud. Bistrița Năsăud, sunt semnalați doi ducați de la Rudolf al II-lea din anii 1579 și 1582 (Toma 2016 353, nr. 26). În tezaurul de la Oradea II, jud. Bihor este semnalat un ducat din anul 1593 (Toma 2016 355, nr. 31), iar în tezaurul de la Sânnicolau Român II, jud. Bihor este semnalat un ducat din anul 1578 (Toma 2016 355, nr. 31). O monedă de același tip, dar din anul 1589, se păstrează și în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 213, nr. 791). De asemenea, în colecția Muzeului Dunării de Jos din Călărași se păstrează un ducat din anul 1581 provenind din tezaurul de la Bora (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 78, nr. 24).

Monedele de la Ferdinand al III-lea și Maria Theresia (cat. nr. 27-28) sunt bătute în monetăriile din Baia Mare (Ciulavu 2016 87-88 și 100, nr. 33) și Alba Iulia (Ciulavu 2016 86) și constituie rarități numismatice. Un sfert de ducat din 1749, bătut la Alba Iulia, este cunoscut în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 226, nr. 875), iar în colecția „Ing. Constantin Orghidan” se păstrează două exemplare (Velter 1994 76, nr. 746-747).

Piesa de 4 ducați (cat. nr. 29) prezintă pe margine montură și verigă pentru a servi ca breloc, conform însemnărilor din registru de inventar, acest tip de monede fiind adesea păstrate și folosite ca accesorii și podoabe, datorită titlului ridicat și al aspectului estetic. Monede de același fel, dar din anul 1848, se păstrează în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 211, nr. 784) și în cea a Muzeului Județean Buzău (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 58, nr. 10).

Imitații ale ducatului monetăriei din Sibiu emise de provincia Overijssel, precum cea din colecția Muzeului Olteniei (cat. nr. 30), întâlnim în compoziția tezaurului de la Bălțața, raionul Criuleni, Republica Moldova (Butnariu 2019 85-87, nr. 76 cu bibliografia), tezaurului de la Tanacu, jud. Vaslui (Butnariu 2019 109-110, nr. 109 cu bibliografia) și tezaurului de la Stupini, jud. Bistrița Năsăud (Chirilă, Lucăcel 1969 170, nr. 8; Toma 2016 353, nr. 26).

Emisiunile monetare ale lui Sigismund Bathory au fost numeroase și diversificate. În timpul domniei sale au fost bătute în Transilvania primele monede purtând efigia principelui (Velter 1994 14). În colecția Muzeului Olteniei întâlnim un ducat de la Sigismund Bathory, emis de atelierul din Sibiu în anul 1592 (cat. nr. 31).

Ducați de la acest principe întâlnim în compoziția tezaurului de la Cupcu, raionul Leova, Republica Moldova (exemplar din anul 1587, a se vedea Butnariu 2019 100-101, nr. 96 cu bibliografia), în tezaurul de la Sîngerei, raionul Sîngerei, Republica Moldova (exemplar din anul 1587, a se vedea Butnariu 2019 100-101, nr. 96 cu bibliografia), în tezaurul de la Galați (exemplar din anul 1594, a se vedea Butnariu 2019 223-224, nr. 17 cu bibliografia) și în tezaurul de la Oradea II, jud. Bihor (ducat din anul 1597, a se vedea Toma 2016 355, nr. 31).

În colecția „Orghidan” sunt cunoscuți 18 ducați de la Sigismund Bathory, doi dintre ei fiind din același an cu moneda din colecția Muzeului Olteniei, dar cu altă legendă. De asemenea, în colecția Muzeului Dunării de Jos din Călărași se păstrează un ducat de la acest principe provenind din tezaurul de la Rasa (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 77, nr. 15).

O altă raritate numismatică o reprezintă sfertul de ducat emis de Sigismund al III-lea, conte de Schrattenbach și arhiepiscop de Salzburg (cat. nr. 32). Din cunoștințele noastre, în nici una din colecțiile care sunt accesibile până în prezent comunității științifice, nu se regăsește o astfel de piesă.

Ambele emisiuni otomane din aur sunt din vremea sultanului Mahmud al II-lea și se datează în anul 6 (cat. nr. 33) și 17 al domniei (cat. nr. 34). Emisiuni de çeyrek (1/4) zeri mahbub mai sunt cunoscute în colecția Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București (Vîlcu *et alii* 2006 218-219, nr. 820-832), colecția ICEM Tulcea (Costea 2014 41, nr. 21), în cea a Muzeului Județean Buzău (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 61-63, nr. 74-134) și în patrimoniul Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 100, nr. 44). În schimb, o emisiune de tip yarım (1/2) cedit adliye altın (cat. nr. 34) întâlnim doar în colecția Muzeului Județean Buzău (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 64, nr. 149).

Muzeul Olteniei deține în patrimoniul său și două monede de platină de 6 și respectiv 3 ruble, emise de atelierul din St. Petersburg (cat. nr. 35-36). Piesa de 6 ruble este dintr-o serie relativ redusă fiind estimată realizarea a 8610 exemplare (Адрианов 2001 278, nr. 3328), în timp ce piesa de 3 ruble face parte dintr-un tiraj de 139 000 de

exemplare (World Coins 2012 1067, C # 177). Aceste piese sunt singurele monede de platină cunoscute până în prezent într-o colecție publică din România.

Realizarea de ruble din platină, ca urmare a descoperirii zăcămintului din Munții Urali, a reprezentat un succes de ordin tehnologic pentru guvernul țarist, fiind utilizate aproximativ 20 de tone de minereu de platină din 1828 până în 1845. Au fost emise peste 1,3 milioane de piese de 3 ruble, aproximativ 15 000 de piese de 6 ruble și 3474 exemplare de 12 ruble, fiind procesate aproximativ 15,1 tone de platină. Profitabilitatea emiterii acestor monede, însă, a avut mai puțin succes. În aceste condiții, în anul 1845 guvernul rus a decis demonetizarea întregii monede de platină.

La sfârșitul secolului al XIX-lea monetăria din St. Petersburg va relua însă producția de ruble de platină pentru colecționari, aceste monede fiind numite „Novodels”. Emise oficial, folosind matricele inițiale, acestea sunt identice numismatic cu seria originală. Astfel, pot fi dificil de distins monedele autentice din prima jumătate a secolului al XIX-lea de „Novodels”. O complicație suplimentară este și existența falsurilor din secolul XX.

Acest impediment a putut fi înlăturat prin analizele de laborator, care au evidențiat caracteristicile compoziționale ale seriei din anii 1828-1845 și a celei de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Principala diferență ce s-a putut constata este aceea că barierele tehnologice nu au permis un titlu mai mare de 95-97 % platină pentru prima serie, în schimb piesele din a doua serie sau falsurile din secolul XX au un grad înalt de rafinare, concentrația de platină putând ajunge până la 99,5 % (Lupton 2004 72-78; Willey, Pratt 2004 134-138; Rehren 2006 120-129). Comparând structura compozițională a celor două monede din colecția Muzeului Olteniei cu rezultatele analizelor de laborator efectuate pe un eșantion divers de piese din prima și a doua seria, dar și de falsuri contemporane, am putut constata faptul că ele se pot încadra în seria de emisiuni originale din intervalul 1828-1845.

Utimele două piese de aur prezentate sunt exemplare cunoscute, emise în tiraje mari (cat. nr. 37-38), singura discuție comportând-o moneda-medalie „Ardealul Nostru”. Ea a constituit ultima emisiune de monedă de aur a Regatului României. Piesa fără valoare nominală, cântărind 6,51 g, a fost bătută pentru a comemora readucerea Ardealului de Nord în cadrul statului român, după aproape patru ani de ocupație străină, în urma dictatului de la Viena (cat. nr. 38). S-au pus în circulație 74480 exemplare dintr-un tiraj maxim de 1000 000, bătute la Monetăria Statului din București. Teoretic, măsura de punere în circulație a pieselor de aur avea și o funcție antiinflaționistă, prin vânzarea de aur urmând să se resoarbă o parte din excesul de monedă de hârtie de pe piață. Acestea erau explicațiile oficiale, căci în realitate, conducerea politică și economică a țării a încercat să pună la adăpost o parte a rezervelor de aur ale Băncii Naționale a României, de o eventuală confiscare din partea autorităților de ocupație sovietice.

Sub regimul comunist, legislația represivă în domeniul aurului, inițiată de Carol al II-lea, și mult înăspriată în 1947, a fost aplicată cu numeroase abuzuri și violențe. Cu acest prilej, reglementările au devenit din ce în ce mai opresive și arbitrare, deschizând porțile unor nesfârșite excese. Mii de cetățeni au fost deposedați de monedele și obiectele de aur, mulți fiind condamnați la ani grei de temniță pentru culpa de a fi fost posesorii unei singure monede „interzise” la deținere (Oberländer-Târnoveanu *et alii* 2001 18-19).

În final, dorim să precizăm faptul că publicarea celor 38 de monede de aur și platină constituie o „restituire” din mai multe puncte de vedere. În primul rând, prin identificarea provenienței în cazul majorității pieselor, informații prețioase legate de istoricul colecției și al muzeului au fost aduse la lumină. În al doilea rând, doar o parte a monedelor prezentate aici au fost expuse sau publicate în trecut. Până la expunerea lor permanentă în viitor, publicarea rămâne singura modalitate prin care aceste piese deosebite din colecția Muzeului Olteniei Craiova devin vizibile atât pentru cercetători, cât și pentru publicul interesat.

CATALOG⁶

FENICIA

1. Stater Alexandru III.

Datare: 330-320 a. Chr.

Atelier: Byblos.

Av. Anepigraf. Capul Athenei, cu coif corintian, spre dreapta.

Rv. ΑΛΕΞΑΖΔΡ•Υ în câmp dreapta. Nike spre stânga, ținând în mâna dreaptă cunună, iar în mâna stângă *stylis*; în stânga, sub aripa lui Nike, Α (șters în bună parte).

Ax 9; D = 18.3 x 18.9 mm; G = 8.41 g.

Compoziție av.: Au: 96.41 %; Ag: 0.94 %; Si: 1.54 %; Zn: 0.68 %; Pd: 0.40 %⁷.

Compoziție rv.: Au: 96.48 %; Ag: 0.72 %; Si: 1.71 %; Zn: 0.59 %; Pd: 0.44 %; Sn: 0.06 %.

Nr. inv. I 8400 (v. 8712/275 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Price 1991 431, nr. 3422 b, Pl. XII.

Bibliografie: Rădulescu 2008 74, nr. 15.

Av.

Rv.

TRACIA

2. Stater Lysimach.

Datare: 260-245 a. Chr.

Atelier: Byzantion.

Av. Anepigraf. Capul lui Alexandru cel Mare deificat, spre dreapta, cu diademă și purtând coarnele lui Amon.

Rv. Athena Nikephoros șezând spre stânga pe tron, ținând Nike în mâna dreaptă, iar brațul stâng sprijinit pe scut. În plan secund o sulică transversală rezemată pe tron. În câmpul din stânga interior: Α. Legenda de o parte și de alta a Athenei, vertical: [B]ΑΣΙΛΕΩΣ ΛΥΣΙΜΑΧ•Υ.

Ax 12; D = 18.8 x 18.2 mm; G = 8.51 g.

Compoziție av.: Au: 96.99 %; Ag: 0.10 %; Si: 1.81 %; Zn: 0.65 %; Pd: 0.45 %.

⁶ Dorim să mulțumim și pe această cale colegilor Lucian Munteanu (Institutul de Arheologie Iași), Viorel Petac, Lilia Dergaciova (Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române), Aurel Vilcu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București), Corina Toma (Muzeul „Țării Crișurilor” Oradea) și nu în ultimul rând Cristianeii Tătaru (Muzeul Național de Istorie a României) pentru amabilitatea cu care ne-au pus la dispoziție o serie de lucrări, fără de care nu am fi putut încheia în chip mulțumitor acest studiu.

⁷ În vederea stabilirii compoziției, monedele au fost analizate prin spectrometrie de raze X cu un spectrometru de fluorescență cu raze X Titan S1, în următoarele condiții de lucru: sursă de excitație: generator de raze X(Rh), tub, 4W, tensiune 6-50kV, intensitate 5-200 mA, detector SDD CUBE (TM), rezoluția tipică mai mică de 145 eV. Mulțumim și pe această cale doamnei conservator investigator chimist Marinela Boicea pentru analizele efectuate.

Compoziție rv.: Au: 97.01 %; Ag: 0.12 %; Si: 1.76 %; Zn: 0.69 %; Pd: 0.42 %.

Nr. inv. I 50702.

Proveniență: Achiziție Cornel Ștefănescu, 29 octombrie 2001.

Referințe: Marinescu 1996 54, grupa a II-a, emisiunea 21, nr. 52, Pl. 5.

Av.

Rv.

DACIA

3. Stater dacic de tip Koson.

Datare: A doua jumătate a sec. I a. Chr.

Atelier: Macedonia?.

Av. Anepigraf. Acvilă cu aripile deschise, spre dreapta, stând pe un sceptru, ținând o cunună în gheara dreaptă. Cerc perlat exterior.

Rv. Consul între doi lictori mergând spre stânga. În câmp stânga, monograma **B**, iar în exergă inscripția ΚΟΣΩΝ.

Ax 11; D = 19.9 x 19.1 mm; G = 8.32 g.

Compoziție av.: Au: 89.38 %; Ag: 7.82 %; Si: 1.63 %; Zn: 0.53 %; Pd: 0.33 %; Sn: 0.17 %; Hf: 0.08 %; Cu: 0.06 %.

Compoziție rv.: Au: 90.63 %; Ag: 6.86 %; Si: 1.70 %; Zn: 0.23 %; Pd: 0.38 %; Sn: 0.11 %; Cu: 0.08 %.

Nr. inv. I 8396 (v. 8580/1146 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: RPC, I 313, nr. 1701 A.

Bibliografie: Rădulescu 2008 88, nr. 12.

Av.

Rv.

IMPERIUL ROMAN

4. Aureus Nero.

Datare: decembrie 60-decembrie 61 p. Chr.

Atelier: Roma.

Av. Legenda circulară: NERO CAESAR AVG IMP. Capul lui Nero descoperit, spre dreapta. Scris de la dreapta la stânga.

Rv. Legenda circulară: PONTIF · MAX TR P · – VII COS · IIII · P · P. În câmp, EX – SC. Ceres cu voal și drapată, în picioare, spre stânga, ține în mâna dreaptă două spice de grâu cu un mac, iar în mâna stângă o torță lungă.

Ax 4; D = 18.1 x 19 mm; G = 7.60 g.

Compoziție av.: Au: 95.74 %; Ag: 1.04 %; Si: 2.16 %; Zn: 0.54 %; Pd: 0.42 %; Sn: 0.09 %.

Compoziție rv.: Au: 95.73 %; Ag: 0.99 %; Si: 2.42 %; Zn: 0.38 %; Pd: 0.44 %; Sn: 0.04 %.

Nr. inv. I 8397 (v. 8572/1138 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: RIC, I 151, nr. 23; BMC, I 204, nr. 25.

Bibliografie: Rădulescu 2008 139-140, nr. 6 (datare și atelier determinate greșit).

Av.

Rv.

5. Aureus Traianus.

Datare: 114-117 p. Chr.

Atelier: Roma.

Av. Legenda circulară: IMP CAES NER TRAIAN OPTIM AVG GERM DAC. Bustul laureat, drapat și cuirasat al împăratului Traianus spre dreapta.

Rv. Legenda circulară: PARTHICO PM TRP COS VI PP SPQR. Bustul radiat și drapat al lui Sol spre dreapta.

Ax 7; D = 19 x 19.8 mm; G = 6.96 g.

Compoziție av.: Au: 96.86 %; Ag: 0.53 %; Si: 1.67 %; Zn: 0.32 %; Pd: 0.53 %; Sn: 0.08 %.

Compoziție rv.: Au: 96.95 %; Ag: 0.53 %; Si: 1.68 %; Zn: 0.33 %; Pd: 0.51 %.

Nr. inv. I 50703.

Proveniență: Achiziție Cornel Ștefănescu, 29 octombrie 2001.

Referințe: RIC, II 267, nr. 329; BMC, III 121, nr. 621.

Av.

Rv.

6. Solidus Valens, Gratianus și Valentinianus II.

Datare: 17 nov. 375-9 aug. 378 p. Chr.

Atelier: Treveri.

Av. Legenda circulară: DN GRATIA – NVS PF AVG. Bustul diademat, drapat și cuirasat al împăratului spre dreapta.

Rv. Legenda circulară: VICTOR – IA AVGG. Gratianus și Valentinianus, tineri, șezând, din față, susțin un glob; între ei o Victorie în picioare, din față. În exergă, TROBT.

Ax 12; D = 20.5 x 20,3 mm; G = 4.42 g.

Compoziție av.: Au: 96.86 %; Ag: 0.17 %; Si: 2.12 %; Zn: 0.35 %; Pd: 0.50 %.

Compoziție rv.: Au: 96.89 %; Ag: 0.12 %; Si: 1.99 %; Zn: 0.41 %; Pd: 0.47 %; Sn: 0.09 %; Ti: 0.02 %.

Nr. inv. I 8399 (v. 8573/1139 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: RIC, IX 21, nr. 39 (d).

Bibliografie: Rădulescu 2008 179, nr. 270.

Av.

Rv.

IMPERIUL ROMAN DE APUS

7. Solidus Honorius.

Datare: 402-403, 405-406 p. Chr.

Atelier: Ravenna.

Av. Legenda circulară: DN HONORI – VS PF AVG. Bustul diademat, drapat și cuirasat al împăratului spre dreapta.

Rv. Legenda circulară: VICTORI – A AVGGG. Honorius în picioare spre dreapta, ținând *labarum* în mâna dreaptă, iar în mâna stângă Victorie pe un glob. Cu piciorul stâng strivește un captiv. În câmp, R – V. În exergă, C[O]MOB.

Ax 6; D = 21 x 21.6 mm; G = 4.48 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 96.75 %; Ag: 0.,61 %; Si: 1.76 %; Zn: 0.34 %; Pd: 0.48 %; Sn: 0.05 %.

Compoziție rv.: Au: 96.72 %; Ag: 0.62 %; Si: 1.74 %; Zn: 0.47 %; Pd: 0.46 %.

Nr. inv. I 8398 (v. 8575/1141 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: RIC, X 328, nr. 1287.

Bibliografie: Rădulescu 2008 180, nr. 274.

Av.

Rv.

IMPERIUL ROMAN DE RĂSĂRIT

8. Solidus Theodosius al II-lea.

Datare: 423-424 p. Chr.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: DN THEODO – SIVS PF AVG. Bustul perlat, diademat și cuirasat al împăratului orientat ușor spre dreapta. Împăratul, cu cască, în costum militar ține pe umărul drept o sulică, iar pe stângul un scut.

Rv. Legenda circulară: VOT XX – MVLT XXX I. Victoria spre stânga ține o cruce lungă în mâna dreaptă. Între brațele crucii, în dreapta, o stea. În exergă, CONOB.

Ax 6; D = 20.7 x 21.1 mm; G = 4.46 g.

Compoziție av.: Au: 97.13 %; Ag: 0.29 %; Si: 1.67 %; Zn: 0.47 %; Pd: 0.44 %.

Compoziție rv.: Au: 97.00 %; Ag: 0.33 %; Si: 1.62 %; Zn: 0.52 %; Pd: 0.48 %; Sn: 0.04 %.

Nr. inv. I 7735.

Proveniență: Săpăturile arheologice de la Orșova, campania 1967.

Referințe: RIC, X 257, nr. 225, officina I.

Av.

Rv.

9. Solidus Zenon.

Datare: 476-491 p. Chr.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: DN ZENO – PERP AVG. Bustul împăratului din față. Împăratul, cu cască, în costum militar ține pe umărul drept o sulică, iar pe stângul un scut.

Rv. Legenda circulară: VICTORI – A AVGGG I. Victoria spre stânga ține o cruce lungă în mâna dreaptă. În câmp, în partea dreaptă, o stea. În exergă, CONOB.

Ax 7; D = 20.4 x 20,8 mm; G = 4.45 g.

Compoziție av.: Au: 96.17 %; Ag: 0.71 %; Si: 2.26 %; Zn: 0.47 %; Pd: 0.44 %.

Compoziție rv.: Au: 95.32 %; Ag: 0.67 %; Si: 3.14 %; Zn: 0.39 %; Pd: 0.46 %.

Nr. inv. I 8394 (v. 8579/1145 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: RIC, X 307, nr. 910, officina I.

Av.

Rv.

IMPERIUL BIZANTIN

10. Solidus Justin I.

Datare: 519-527.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: DN IVSTI – NVS PP AVC. Bustul împăratului din față. Împăratul, cu cască, ține pe umărul drept o lance.

Rv. Legenda circulară: VICTORI – A AVCCC I. Victoria în picioare, din față, ținând o cruce lungă în dreapta, iar în stânga un glob cruciger. În câmp, în partea dreaptă, o stea. În exergă, CONOB.

Ax 6; D = 18.6 x 18.8 mm; G = 3.63 g.

Compoziție av.: Au: 96.15 %; Ag: 0.99 %; Si: 1.97 %; Zn: 0.36 %; Pd: 0.48 %; Sn: 0.04 %.

Compoziție rv.: Au: 96,20 %; Ag: 0,96 %; Si: 1,95 %; Zn: 0,40 %; Pd: 0,49 %.

Nr. inv. I 8392 (v. 8578/1144 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: DOC, I 36, nr. 2 i, oficina I; MIB, I 94, nr. 3, oficina I.

Av.

Rv.

11. Solidus Justinian I.

Datare: 527-537.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: DN IVSTINI – ANVS PP AVC. Bustul cuirasat al împăratului din față cu capul întors în $\frac{3}{4}$ spre dreapta. Împăratul ține pe umărul drept o lance, iar pe stângul un scut.

Rv. Legenda circulară: VICTORI – A AVCCC I. Victoria în picioare, din față, ținând o cruce lungă în dreapta, iar în stânga un glob cruciger. În câmpul din dreapta stea. În exergă, CONOB.

Ax 6; D = 21.4 x 21.5 mm; G = 6.09 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 95.87 %; Ag: 1.15 %; Si: 2.04 %; Zn: 0.43 %; Pd: 0.43 %; Cu: 0.07 %.

Compoziție rv.: Au: 96.15 %; Ag: 1.14 %; Si: 1.86 %; Zn: 0.40 %; Pd: 0.43 %; Cu: 0.02 %.

Compoziție lăntișor: Au: 55.81 %; Ag: 8.65 %; Cu: 32.24 %; Si: 1.75 %; Zn: 1.33 %; Sn: 0.23 %.

Nr. inv. I 8390 (v. 11401).

Proveniență: Necunoscută. Consemnată ca fiind în colecția Muzeului Olteniei în iunie 1961.

Observații: Are atașat un lăntișor de patru zale și un inel mic de prindere.

Referințe: DOC, I 67, nr. 3 i.1, oficina I; MIB, I 112, nr. 5, oficina I.

12. Tremissis Justinian I.

Datare: 527-565.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: DN IVSTINI – ANVS P[P] AVC. Bust diademat, cuirasat și cu *paludamentum* spre dreapta.

Rv. Legenda circulară: VICTORIA AVCVS[TO]RVM. Victoria în picioare, în mers spre dreapta, privind spre stânga, ține în mâna dreaptă o cunună și în stânga globul cruciger. În câmpul din dreapta stea. În exergă, CONOB.

Ax 6; D = 14.8 x 15 mm; G = 1.43 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 95.92 %; Ag: 1.38 %; Si: 1.73 %; Zn: 0.45 %; Pd: 0.45 %; Cu: 0.03 %.

Compoziție rv.: Au: 95.93 %; Ag: 1.40 %; Si: 1.75 %; Zn: 0.45 %; Pd: 0.44 %; Cu: 0.03 %.

Nr. inv. I 8389 (v. 8576/1142 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: DOC, I 75, nr. 19.4; MIB, I 115, nr. 19.

13. Solidus Mauricius Tiberius.

Datare: 584-602.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: ON MAVRC – TIB PP AVC. Bustul cuirasat al lui Mauricius Tiberius, din față, purtând coif cu pană, ținând globul cruciger în mâna dreaptă.

Rv. Legenda circulară: VICTORI – A AVCC H. În exergă: CONOB. Înger din față ținând în mâna dreaptă *staurograma* și glob cruciger în stânga. În câmpul din dreapta I.

Ax 5; D = 21.2 x 22.8 mm; G = 4.47 g.

Compoziție av.: Au: 96.80 %; Ag: 0.66 %; Si: 1.61 %; Zn: 0.47 %; Pd: 0.46 %.

Compoziție rv.: Au: 96.40 %; Ag: 0.81 %; Si: 1.84 %; Zn: 0.45 %; Pd: 0.45 %; Sn: 0.04 %.

Nr. inv. I 8385 (v. 8577/1143 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: BNP, I 182, nr. 7/Cp/AV/17; MIB, II 132, nr. 10, oficina H.

14. Nomisma histamenon Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea.

Datare: 977-989.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: \dagger IHS XIS REX REGNANTHIM. Bustul din față al lui Hristos Pantocrator, purtând nimb cruciger, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând Evanghelia în stânga.

Rv. Legenda circulară: \dagger BASIL C CONSTANTIBR. Busturile lui Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea văzute din față, purtând *stemmata* crucigere cu *prependilia*. Cei doi țin cu mâna dreaptă o cruce patriarhală ornamentată cu un triunghi pe *hastă*.

Ax 6; D = 21 x 21.2 mm; G = 4.22 g.

Compoziție av.: Au: 88.26 %; Ag: 7.11 %; Si: 1.50 %; Zn: 0.26 %; Pd: 0.34 %; Cu: 2.43 %; Sn: 0.10 %.

Compoziție rv.: Au: 88.66 %; Ag: 6.41 %; Si: 1.55 %; Zn: 0.23 %; Pd: 0.34 %; Cu: 2.74 %; Sn: 0.07 %.

Nr. inv. I 8388 (v. 8581/1147 A). Perforată.

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: DOC, III, 2 622, nr. 8 (variantă) și 624, nr. 11 (variantă); Sear 347, nr. 1802.

Bibliografie: Rădulescu 2004 133-134 (prezentată ca o tetartera de tip F2).

15. Nomisma tetarteron Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea.

Datare: 1001-1018.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda circulară: \dagger IHS XIS REX REGNANTHIM. Bustul din față al lui Hristos Pantocrator, purtând nimb cruciger cu câte două perle în fiecare braț al crucii, tunică și *colobion*, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând Evanghelia în stânga.

Rv. Legenda circulară: \dagger BASIL C CONSTANTIBR. Busturile lui Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea văzute din față, purtând *stemmata* crucigere cu *prependilia*. Vasile al II-lea, în stânga, poartă *divitision*, iar Constantin al VIII-lea, în dreapta, poartă *chlamys*. Cei doi țin cu mâna dreaptă o cruce patriarhală decorată cu patru perle dispuse în forma literei X pe *hastă*.

Ax 6; D = 19.8 x 19.3 mm; G = 4.25 g.

Compoziție av.: Au: 83.54 %; Ag: 12.37 %; Si: 1.49 %; Pd: 0.30 %; Cu: 1.88 %; Sn: 0.43 %.

Compoziție rv.: Au: 84.55 %; Ag: 11.67 %; Si: 1.53 %; Pd: 0.30 %; Cu: 1.56 %; Sn: 0.40 %.
Nr. inv. I 8395 (v. 8587/1153 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: DOC, III, 2 626, tipul F, varianta a II-a, nr. 15 b; BNP, II 608, nr. 42/A/AV/19-20, tipul 1.

Av.

Rv.

16. Nomisma histamenon Roman al IV-lea Diogenes.

Datare: 1068–1071.

Atelier: Constantinopol.

Av. Legenda: $K\Omega N - M\chi - \Lambda I I \Delta$. Constantios, Mihail și Andronicos Doucas în picioare, văzuți din față, stând pe câte o pernă fiecare, purtând *stemma* crucigere cu *prependilia*, *divitision* și *loros*. Constantios, aflat în stânga, ține în mâna dreaptă un glob cruciger. Mihail, în centru, ține în mâna dreaptă sceptru cu *labarum*, iar Andronicos, aflat în dreapta, ține în mâna stângă glob cruciger. Dublu cerc perlat exterior.

Rv. Legenda: $\Psi\Omega[MA]N - \epsilon\upsilon\Delta\kappa\rho\iota\mu$. În centru, Iisus Hristos nimbat, în picioare, văzut din față, stând pe o estradă, purtând tunică și *colobion*, încoronându-i pe Roman al IV-lea (în stânga) și Evdochia (în dreapta), tot în picioare. Primul poartă *stemma* crucigeră cu *prependilia*, *divitision* și *loros*, iar cea de-a doua *stemma* fleurenată cu *prependilia*, *divitision* și *loros*. Ambii țin câte un glob cruciger în mâna dreaptă. În câmp, sus IC (în stânga) XC (în dreapta). Dublu cerc perlat exterior.

Ax 5; D = 25.8 x 27.8 mm; G = 3.88 g.

Compoziție av.: Au: 75.73 %; Ag: 18.42 %; Si: 1.67 %; Pd: 0.18 %; Cu: 3.75 %; Sn: 0.26 %.

Compoziție rv.: Au: 75.02 %; Ag: 18.59 %; Si: 1.38 %; Zn: 1.13 %; Pd: 0.08 %; Cu: 3.46 %; Sn: 0.34 %.

Nr. inv. I 8393 (v. 2194/14564).

Proveniență: Fondul vechi al Muzeului Olteniei.

Referințe: DOC, III, 2 790, nr. 1.10; BNP, II 649, nr. 53/Cp/AV/01-03, varianta a.

Bibliografie: Rădulescu 2004 135 (doar foto).

Av.

Rv.

IMPERIUL DE LA NICEEA

17. Hyperper Ioan al III-lea Ducas Vatatzes.

Datare: 1232-1254.

Atelier: Magnesia.

Av. Iisus Hristos cu nimb cruciger, așezat pe un tron fără spătar, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând Evangheliile cu mâna stângă; în câmp, sus IC (în stânga) XC (în dreapta); deasupra tronului în dreapta, ●.

Rv. Ioan III Vatatzes (în stânga), cu *stemma*, purtând *sakkos* și *loros* cu *maniakion*, ținând *labarum* și *anexikakia*, încoronat de Maica Domnului (în dreapta), nimbata, cu *stola* și *maphorion*. **MP**, sus în centru.

Ax 6; D = 19.5 x 20,5 mm; G = 2.33 g. Lipsă o parte și decupată pe margine.

Compoziție av.: Au: 78.23 %; Ag: 18.35 %; Si: 2.07 %; Pd: 0.18 %; Cu: 0.90 %; Sn: 0.23 %.

Compoziție rv.: Au: 78.34 %; Ag: 18.35 %; Si: 1.25 %; Zn: 0.27 %; Pd: 0.15 %; Cu: 1.35 %; Sn: 0.29 %.

Nr. inv. I 43777.

Proveniență: Necunoscută. Achiziție.

Referințe: DOC, IV, 2 486, nr. 6b.9.

Av.

Rv.

18. Hyperper Ioan al III-lea Ducas Vatatzes.

Datare: 1240-1254.

Atelier: Magnesia.

Av. Iisus Hristos cu nimb cruciger, așezat pe un tron fără spătar, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând Evangheliile cu mâna stângă; în câmp, sus [IC] (în stânga) XC (în dreapta); deasupra tronului în dreapta, X.

Rv. Ioan III Vatatzes (în stânga), cu *stemma*, purtând *sakkos* și *loros* cu *maniakion*, ținând *labarum* și *anexikakia*, încoronat de Maica Domnului (în dreapta), nimbata, cu *stola* și *maphorion*.

Ax 6; D = 23.9 x 22,4 mm; G = 3.55 g. Perforată și decupată pe margine.

Compoziție av.: Au: 71.34 %; Ag: 15.72 %; Si: 1.09 %; Zn: 0.18 %; Pd: 0.16 %; Cu: 11.19 %; Sn: 0.32 %.

Compoziție rv.: Au: 72.19 %; Ag: 16.68 %; Si: 1.52 %; Zn: 1.22 %; Pd: 0.06 %; Cu: 7.99 %; Sn: 0.35 %.

Nr. inv. I 8391 (v. 2194/14565).

Proveniență: Fondul vechi al Muzeului Olteniei.

Referințe: DOC, IV, 2 488, nr. 7d.1.

Bibliografie: Rădulescu 2004 134-135 (prezentată ca o nomisma histamenon de la Roman al III-ea).

Av.

Rv.

PRINCIPATUL DE ACHAEA

19. Imitație „latină” după hyperperii de tip Ioan al III-lea Ducas Vatatzes.

Datare: 1236-1243?.

Atelier: Glarentza?.

Av. Iisus Hristos cu nimb cruciger, așezat pe un tron fără spătar, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând Evangheliile cu mâna stângă; în câmp, sus IC (în stânga) XC (în dreapta); deasupra tronului în dreapta, ●.

Rv. Legenda: ΙΩ ΛΕ (în dreapta). Ioan III Vatatzes (în stânga), cu *stemma*, purtând *sakkos* și *loros* cu *maniakion*, ținând *labarum* și *anexikakia*, încoronat de Maica Domnului (în dreapta), nimbată, cu *stola* și *maphorion*.

Ax 5; D = 26.1 x 26.9 mm; G = 4.33 g.

Compoziție av.: Au: 71.57 %; Ag: 16.46 %; Si: 1.34 %; Zn: 0.22 %; Pd: 0.13 %; Cu: 9.94 %; Sn: 0.33 %.

Compoziție rv.: Au: 70.65 %; Ag: 17.00 %; Si: 1.02 %; Zn: 1.06 %; Cu: 10.06 %; Sn: 0.21 %.

Nr. inv. I 8386 (v. 8591/1157 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: DOC, IV, 2 486, nr. 6b.1.

Av.

Rv.

20. Imitație „latină” după hyperperii de tip Ioan al III-lea Ducas Vatatzes.

Datare: 1236-1243?.

Atelier: Glarentza?.

Av. Iisus Hristos cu nimb cruciger, așezat pe un tron fără spătar, binecuvântând cu mâna dreaptă și ținând Evangheliile cu mâna stângă; în câmp, sus [IC] (în stânga) X[C] (în dreapta); deasupra tronului în dreapta, ●.

Rv. Ioan III Vatatzes (în stânga), cu *stemma*, purtând *sakkos* și *loros* cu *maniakion*, ținând *labarum* și *anexikakia*, încoronat de Maica Domnului (în dreapta), nimbată, cu *stola* și *maphorion*. Μ-Ρ, sus în centru.

Ax 6; D = 19.3 x 19.1 mm; G = 1.73 g. Perforată și decupată pe margine.
Compoziție av.: Au: 74.32 %; Ag: 14.83 %; Si: 1.27 %; Pd: 0.17 %; Cu: 9.20 %; Sn: 0.22 %.
Compoziție rv.: Au: 74.83 %; Ag: 14.52 %; Si: 1.45 %; Pd: 0.18 %; Cu: 8.71 %; Sn: 0.32 %.
Nr. inv. I 8387 (v. 15992).
Proveniență: Necunoscută. Consemnată ca fiind în colecția Muzeului Olteniei în iunie 1961.
Referințe: DOC, IV, 2 486, nr. 6b.9.

Av.

Rv.

REGATUL UNGARIEI

21. Florin Sigismund de Luxemburg.

Datare: 1387-1401.

Atelier: Kaschau.

Av. Legenda circulară mărginită de două cercuri perlate: SIGISMVND I · D · G · R VNGARIE. În centru, scut scartelat, în cartierele I și IV fascii, iar în cartierele II și III vulturul de Brandenburg.

Rv. Legenda circulară mărginită de două cercuri perlate: S · LADISL – AVS · REX. Sfântul Ladislaus în picioare din față, ținând în mâna stângă un glob cruciger, iar în dreapta o secure. De o parte și de alta sigla monetăriei din Kaschau (câte o floare de crin).

Ax 10; D = 20.5 x 20.4 mm; G = 3.55 g.

Compoziție av.: Au: 96.50 %; Ag: 0.52 %; Si: 1.87 %; Zn: 0.58 %; Pd: 0.44 %; Sn: 0.10 %.

Compoziție rv.: Au: 97.24 %; Ag: 0.54 %; Si: 1.65 %; Pd: 0.51 %; Sn: 0.07 %.

Nr. inv. I 8401 (v. 8584/1150 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Pohl 1974 Tab. 6, D 1-6; Unger 1974 85, nr. 445 j; Huszár 1979 93, nr. 572.

Av.

Rv.

22. Ducat Ioan I Zapolya.

Datare: 1533.

Atelier: Cluj.

Av. Legenda circulară: IOANNES * D – G * R * VNGARIE. Madona cu coroană, cu pruncul pe brațul drept, stând pe o semilună. Dedesubt, despărțind legenda, blazonul familiei Zapolya: lup în două labe, în profil spre stânga, ieșind din trei movile.

Rv. Legenda circulară: S * LADISLAVS – REX * 1533. Sfântul Ladislau cu armură și coroană, în picioare, frontal, în mâna dreaptă ține halebardă, în stânga globul cruciger. În dreapta sigla Φ F. În stânga un castel.

Ax 11; D = 21.2 x 21.5 mm; G = 3.46 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 95.67 %; Ag: 1.48 %; Si: 1.94 %; Zn: 0.46 %; Pd: 0.45 %.

Compoziție rv.: Au: 95.54 %; Ag: 1.51 %; Si: 2.10 %; Zn: 0.34 %; Pd: 0.48 %; Sn: 0.04 %.

Nr. inv. I 8402 (v. 8586/1152 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Unger 1974 111, nr. 688 g (variantă); Huszár 1979 133, nr. 867 (variantă).

Av.

Rv.

REGATUL SPANIEI

23. Dublu excelente Ferdinand de Aragon și Isabela de Castilia.

Datare: 1474-1504.

Atelier: Sevilla.

Av. Legenda circulară: † FERNANDVS · ET LISABET · DEI GRA ·. Busturile afrontate și încoronate ale lui Ferdinand de Aragon și Isabela de Castilia. Deasupra sigla atelierului mărginită de patru puncte: S.

Rv. Legenda circulară: ° SVB : VMBRA : ALARVN : TVARVN : PRO °. Vulturul de San Juan pe scutul încoronat al regatului spaniol.

Ax 5; D = 29.3 x 29.9 mm; G = 6.91 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 96.57 %; Ag: 0.89 %; Si: 1.63 %; Zn: 0.45 %; Pd: 0.45 %.

Compoziție rv.: Au: 96.51 %; Ag: 0.85 %; Si: 1.65 %; Zn: 0.52 %; Pd: 0.43 %; Sn: 0.04 %.

Nr. inv. I 8409 (v. 8582/1148 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Calicó *et alii* 1994 30, nr. 65 (variantă).

Av.

Rv.

VENEȚIA

24. Zechino Giovanni Mocenigo.

Datare: 1478-1485.

Atelier: Veneția.

Av. IO MOCENIGO – S· M VENETI – DVX. Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, înmânând dogelui îngenuncheat steagul, pe care acesta îl primește cu ambele mâini.

Rv. SIT· T· XPE· DAT· Q· TV – REGIS· ISTE DV·CAT. Iisus Hristos în mandorlă, înconjurat de nouă stele cu cinci colțuri, cinci în dreapta și patru în stânga.

Ax 5; D cu toartă = 26.1 x 21.9 mm; G = 3.59 g.

Compoziție av.: Au: 97.02 %; Ag: 0.17 %; Si: 1.85 %; Zn: 0.50 %; Pd: 0.45 %.

Compoziție rv.: Au: 97.15 %; Ag: 0.15 %; Si: 1.73 %; Zn: 0.49 %; Pd: 0.48 %.

Nr. inv. I 8410 (v. 2194/14563).

Proveniență: Fondul vechi al Muzeului Olteniei.

Observații: Are atașată o toartă din metal comun.

Referințe: CNI, VII 176, nr. 94.

Av.

Rv.

25. Zechino Alvise Mocenigo II.

Datare: 1700-1709.

Atelier: Veneția.

Av. ALOY * MOCENI * – S M· VENET· – DVX. Sf. Marcu în picioare, spre dreapta, binecuvântând dogele îngenuncheat, care ține cu ambele mâini *hasta*.

Rv. SIT T· XPE· DAT· Q· TV – REGIS· ISTE· DV·CA. Iisus Hristos binecuvântând cu dreapta și ținând Evanghelia în stânga, în mandorla, înconjurat de 16 stele cu șase colțuri.

Ax 11; D = 21.2 x 21.1 mm; G = 3.43 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 96.85 %; Ag: 0.21 %; Si: 1.98 %; Zn: 0.48 %; Pd: 0.48 %.

Compoziție rv.: Au: 97.02 %; Ag: 0.22 %; Si: 1.87 %; Zn: 0.39 %; Pd: 0.50 %.

Nr. inv. I 8414 (v. 19946).

Proveniență: Face parte din Tezaurul de la Craiova (Fabrica de Confecții) 1971.

Referințe: CNI, VIII 375, nr. 78 (variantă).

Bibliografie: Rădulescu 1999 32, nr. 674 (prezentat ca Alvise Mocenigo I); Rădulescu 2013 227, nr. 709 (prezentat ca Alvise Mocenigo I).

Av.

Rv.

**IMPERIUL ROMANO-GERMAN
UNGARIA**

26. Ducat Rudolf al II-lea.

Datare: 1585.

Atelier: Kremnitz.

Av. Legenda circulară: RVDOL · II · D · G · RO – I · S · AV · GE · HV · B · R · . Madona cu coroană, cu pruncul pe brațul drept, stând pe o semilună.

Rv. Legenda circulară: S * LADISLAVS * – * REX * 1585 *. Sfântul Ladislau cu armură și coroană, în picioare, frontal, în mâna dreaptă ține halebardă, în stânga globul cruciger. De o parte și de alta sigla K – B.

Ax 5; D = 22.2 x 22.1 mm; G = 3.52 g.

Compoziție av.: Au: 96.24 %; Ag: 1.20 %; Si: 1.58 %; Zn: 0.37 %; Pd: 0.45 %; Cu: 0.14 %.

Compoziție rv.: Au: 96.21 %; Ag: 1.20 %; Si: 1.58 %; Zn: 0.32 %; Pd: 0.50 %; Cu: 0.14 %; Sn: 0.05 %.

Nr. inv. I 8404 (v. 8588/1154 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Unger 1976 119, nr. 773 a; Huszár 1979 151-152, nr. 1002.

Av.

Rv.

27. Sfert de ducat Ferdinand al III-lea.

Datare: 1643.

Atelier: Baia Mare.

Av. Legenda circulară: FERD III D : G R I · S · A · G · H · B · RE. Stema maghiară încoronată, iar de o parte și de alta sigla N – B.

Rv. Legenda circulară: PATRONA HVNGA 1643. Madona cu pruncul pe brațul stâng și sceptru în dreapta, stând pe o coroană de raze.

Ax 9; D = 13.4 x 14 mm; G = 0.83 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 95.98 %; Ag: 1.41 %; Si: 1.79 %; Zn: 0.32 %; Pd: 0.47 %.

Compoziție rv.: Au: 96.17 %; Ag: 1.39 %; Si: 1.99 %; Pd: 0.45 %.

Nr. inv. I 8406 (v. 8590/1156 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Huszár 1979 186, nr. 1225.

Av.

Rv.

TRANSILVANIA

28. Sfert de ducat Maria Theresia.

Datare: 1749.

Atelier: Alba Iulia.

Av. Legenda circulară: M THER ·D : G – [R] I · G · H · B · REG·. Bustul Mariei Theresia, cu diademă, spre dreapta.

Rv. Legenda circulară: A · AU · D · B · PR · — TRANS 1749. Acvila bicefală habsburgică cu stema Transilvaniei pe piept. În partea de jos valoarea nominală.

Ax 12; D = 12.8 x 13 mm; G = 0.86 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 96.48 %; Ag: 0.50 %; Si: 1.64 %; Pd: 0.48 %; Cu: 0.90 %.

Compoziție rv.: Au: 96.61 %; Ag: 0.51 %; Si: 1.50 %; Pd: 0.50 %; Cu: 0.84 %; Sn: 0.05 %.

Nr. inv. I 8411 (v. 8571/1137 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Resch 1901 202, nr. 27; Szaivert 1991 87, nr. 147 B.

Av.

Rv.

IMPERIUL HABSBURGIC AUSTRIA

29. 4 ducați Ferdinand I.

Datare: 1840.

Atelier: Viena.

Av. Legenda circulară: FERD I· D· G· AVSTR· IMP· HVNG BOH· R· H· N· V·. Bustul laureat al împăratului Ferdinand I, spre dreapta. Sub bust, sigla A.

Rv. Legenda circulară: ·REX· LOMB· ET· VEN· DALM – GAL· LOD ILL· A· A· 1840·.

Stema imperială habsburgică, sub care este inscripționată valoarea nominală.

Ax 12; D cu toartă = 50 x 43.7 mm; G = 16.35 g.

Compoziție av.: Au: 96.59 %; Ag: 0.25 %; Si: 1.53 %; Zn: 0.52 %; Pd: 0.43 %; Cu: 0.67 %.

Compoziție rv.: Au: 96.64 %; Ag: 0.22 %; Si: 1.55 %; Zn: 0.74 %; Pd: 0.39 %; Cu: 0.45 %.

Nr. inv. I 8408 (v. 14566).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Observații: Pe margine prezintă montură și verigă pentru a servi ca breloc.

Referințe: Herinek 1970 237, nr. 5; Szaivert 1991 209, nr. 412 B.

Av.

Rv.

PROVINCILE UNITE OVERIJSSSEL

30. Imitație a ducatului monetăriei din Sibiu emisă de provincia Overijssel.

Datare: 1582-1586.

Av. Legenda circulară: MON· OR· TRAN – ISL· VA· VNG. Sfântul Ladislau cu armură și coroană, în picioare, frontal, în mâna dreaptă ține halebardă, în stânga globul cruciger. În partea de jos leu pe un scut.

Rv. Legenda circulară: PATRONA – VNGARIAE. Madona cu coroană, cu pruncul pe brațul drept, stând pe o semilună. Dedesubt, stema orașului Sibiu (două săbii încrucișate) este înlocuită cu două cârlige încrucișate încadrate de două flori de crin.

Ax 5; D = 22 x 22.1 mm; G = 3.49 g.

Compoziție av.: Au: 96.10 %; Ag: 1.26 %; Si: 1.64 %; Zn: 0.48 %; Pd: 0.46 %; Cu: 0.06 %.

Compoziție rv.: Au: 95.98 %; Ag: 1.27 %; Si: 1.68 %; Zn: 0.49 %; Pd: 0.46 %; Cu: 0.05 %; Sn: 0.06 %.

Nr. inv. I 8405 (v. 8589/1155 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Delmonte 1964 155, nr. 1049, Pl. 29 (prezentat ca ducat de tip maghiar).

Av.

Rv.

PRINCIPATUL TRANSILVANIEI

31. Ducat Sigismund Bathory.

Datare: 1592.

Atelier: Sibiu.

Av. Legenda circulară: MONE : TRA: – IL – : SIGI : B : D : S :. Sfântul Ladislau cu armură și coroană, în picioare, frontal, în mâna dreaptă ține halebardă, în stânga globul cruciger. De o parte și de alta milesimul 15 – 9Z.

Rv. Legenda circulară: ✽ PATRONA – VNGARIE ✽. Madona cu coroană, cu pruncul pe brațul drept, stând pe o semilună. Dedesubt, stema încoronată a orașului Sibiu.

Ax 11; D = 22 x 22.7 mm; G = 3.51 g.

Compoziție av.: Au: 95.11 %; Ag: 2.06 %; Si: 1.61 %; Zn: 0.39 %; Pd: 0.45 %; Cu: 0.37 %.

Compoziție rv.: Au: 94.44 %; Ag: 2.15 %; Si: 1.58 %; Zn: 0.37 %; Pd: 0.47 %; Cu: 0.43 %; Sn: 0.05 %.

Nr. inv. I 8403 (v. 8574/1140 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Resch 1901 30-31, nr. 94; MBR 135, nr. 426.

Av.

Rv.

ARHIEPISCOPIA DE SALZBURG

32. Sfert de ducat Sigismund III, conte de Schrattenbach.

Datare: 1755.

Atelier: Salzburg.

Av. Legenda circulară: SIGISM : D : G- ARCHIEP & P : SAL-. Bustul lui Sigismund III, spre dreapta.

Rv. Legenda circulară: S A· S· LE· NA· GER· PRIM : 1755. Stema arhiepiscopatului de Salzburg având deasupra pălăria de cardinal.

Ax 12; D = 14.2 x 14.1 mm; G = 0.86 g.

Compoziție av.: Au: 96.56 %; Ag: 1.04 %; Si: 1.55 %; Pd: 0.54 %; Cu: 0.29 %.

Compoziție rv.: Au: 96.21 %; Ag: 1.01 %; Si: 1.57 %; Zn: 0.31 %; Pd: 0.51 %; Cu: 0.34 %; Sn: 0.05 %.

Nr. inv. I 8407 (v. 8583/1149 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: World Coins 2013 87, KM # 383.

Av.

Rv.

IMPERIUL OTOMAN

33. Çeyrek (1/4) zeri mahbub Mahmud al II-lea, anul 6 al domniei.

Datare: 6 ian. 1813-23 dec. 1813.

Atelier: Kostantiniye.

Av. Tuğra și ramură cu doi trandafiri, totul într-un cerc perlat.

Rv. Duribe fi Kostantiniye 1223, totul într-un cerc perlat.

Ax 12; D cu toartă = 17.5 x 14 mm; G = 0.88 g.

Compoziție av.: Au: 81.48 %; Ag: 12.73 %; Si: 1.43 %; Pd: 0.28 %; Cu: 3.55 %; Ta: 0.28 %; Sn: 0.25 %.

Compoziție rv.: Au: 82.02 %; Ag: 12.75 %; Si: 1.51 %; Zn: 0.20 %; Pd: 0.28 %; Cu: 2.96 %; Sn: 0.27 %.

Nr. inv. I 8412 (v. 8585/1151 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Observații: Are atașată un inel de prindere.

Referințe: Pere 1968 244, nr. 752; World Coins 2012 1180, KM # 608.

Av.

Rv.

34. Yarim (1/2) cedit adliye altın Mahmud al II-lea, anul 17 al domniei.

Datare: 8 sept. 1823-25 aug. 1824.

Atelier: Kostantiniye.

Av. Tuğra însoțită de adli, în centru. În exterior „Sultanı Selâtini zaman Adlî Mahmud han”.

Rv. Duribe fi Kostantiniye 1223 el-mahrusa, în exterior „dâme mülkühü ve saltanatühü ilâ ahirid devran”.

Ax 12; D = 16.1 x 16 mm; G = 0.72 g. Perforată.

Compoziție av.: Au: 82.83 %; Ag: 10.59 %; Si: 1.89 %; Zn: 0.31 %; Pd: 0.24 %; Cu: 3.93 %; Sn: 0.21 %.

Compoziție rv.: Au: 83.39 %; Ag: 10.63 %; Si: 1.88 %; Zn: 0.26 %; Pd: 0.30 %; Cu: 3.28 %; Sn: 0.26 %.

Nr. inv. I 8325.

Proveniență: Donație Liceul Industrial Calafat, 1979.

Referințe: Pere 1968 246, nr. 770; World Coins 2012 1181, KM # 634.

Av.

Rv.

IMPERIUL RUS

35. 6 ruble Nicolae I.

Datare: 1830.

Atelier: St. Petersburg.

Av. Anepigraf. Acvila imperială țaristă.

Rv. Legenda circulară: 4 ЗОЛ· 82 ДОЛ· ЧИСТОЙ УРАЛЬСКОЙ ПЛАТИНЫ. Legenda pe patru rânduri: * 6 */ РУБЛЕЙ/ НА СЕРЕБРО/ 1830. Sigla atelierului în partea de jos: С.П.Б.

Ax 12; D = 28.8 x 28.6 mm; G = 20.55 g.

Compoziție av.: Pt: 97.83 %; Si: 1.61 %; Ir: 0.55 %; Ni: 0.01 %.

Compoziție rv.: Pt: 97.95 %; Si: 1.40 %; Fe: 0.63 %; Mn: 0.01 %; Ni: 0.01 %.

Nr. inv. I 8417 (v. 8592/1158 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Адрианов 2001 278, nr. 3328; World Coins 2012 1068, C # 178.

Av.

Rv.

36. 3 ruble Nicolae I.

Datare: 1835.

Atelier: St. Petersburg.

Av. Anepigraf. Acvila imperială țaristă.

Rv. Legenda circulară: 2 ЗОЛ· 41 ДОЛ· ЧИСТОЙ УРАЛЬСКОЙ ПЛАТИНЫ *. Legenda pe patru rânduri: * 3 */ РУБЛИ/ НА СЕРЕБРО/ 1835. Sigla atelierului în partea de jos: С.П.Б.

Ax 12; D = 23,2 x 23,3 mm; G = 10,26 g.

Compoziție av.: Pt: 97.69 %; Si: 1.47 %; Ir: 0.82 %; Ni: 0.01 %.

Compoziție rv.: Pt: 97.44 %; Si: 1.69 %; Ir: 0.85 %; Mn: 0.01 %.

Nr. inv. I 8416 (v. 8710/205 A).

Proveniență: Colecția Fundației „Alexandru și Aristia Aman” Craiova.

Referințe: Адрианов 2001 278, nr. 3316; World Coins 2012 1067, C # 177.

Av.

Rv.

REGATUL BELGIEI

37. 20 de franci Leopold al II-lea.

Datare: 1878.

Atelier: Bruxelles.

Pe muchie legenda: DIEU PROTEGE LA BELGIQUE.

Av. Legenda circulară: LEOPOLD II – ROI DES BELGES 1878. Efigia lui Leopold al II-lea spre dreapta. Sub efigie inițialele LW.

Rv. Legenda circulară: L'UNION FAIT LA FORCE. Stema regatului Belgiei sub care se găsește valoarea nominală.

Ax 6; D = 12.8 x 13 mm; G = 6.43 g.

Compoziție av.: Au: 87.53 %; Ag: 0.34 %; Si: 1.67 %; Zn: 0.37 %; Pd: 0.37 %; Cu: 9.71 %.

Compoziție rv.: Au: 87.14 %; Ag: 0.32 %; Si: 1.64 %; Zn: 0.41 %; Pd: 0.32 %; Cu: 10.16 %.

Nr. inv. I 8413 (v. 15996).

Proveniență: Necunoscută. Intrată în colecția Muzeului Olteniei după anul 1961.

Referințe: Delmonte 1964 186, nr. 1294; World Coins 2012 108, KM # 37.

Av.

Rv.

REGATUL ROMÂNIEI

38. Moneda-medalie „Ardealul Nostru”.

Datare: 1945.

Atelier: București.

Av. Legenda circulară: ARDEALUL NOSTRU. 1601 - 1918 - 1944 . Efigiile regilor Mihai I și Ferdinand I, ambii purtând casca de război și a lui Mihai Viteazul, purtând căciula caracteristică voievodală. Efigiile sunt în profil, suprapuse și îndreptate înspre stânga. Portretele sunt încadrate într-un cerc subțire în relief.

Rv. Capul acvilei heraldice din stema țării, având în partea de jos scris textul ROMANIA. De jur împrejur sunt reprezentate stemele celor 11 județe din Transilvania de Nord, redobândite în anul 1944: Trei Scaune, Năsăud, Odorhei, Cluj, Satu Mare, Bihor, Sălaj, Maramureș, Mureș, Ciuc și Someș.

Ax 12; D = 21 x 21 mm; G = 6,51 g.

Compoziție av.: Au: 87.08 %; Ag: 0.31 %; Si: 1.61 %; Zn: 0.35 %; Pd: 0.38 %; Cu: 10.22 %; Sn: 0.05 %.

Compoziție rv.: Au: 87.39 %; Ag: 0.28 %; Si: 1.61 %; Zn: 0.30 %; Pd: 0.37 %; Cu: 10.05 %.

Nr. inv. I 43778.

Proveniență: Necunoscută. Achiziție.

Referințe: Schäffer, Stambulului 2009 401.

Av.

Rv.

Bibliografie

- ***2018 – *Catalogul expoziției „Mircea cel Bătrân: 600”*, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2018.
- Адрианов 2001 – Ярослав Адрианов, *Русские монеты. 1700-2000 годов. Исторический обзор и каталог*, Пермь, 2001.
- Ardevan 1993 – R. Ardevan, *La monnaie d'or dans la Dacie Romaine*, în SCN 10, 1993, pp. 15-25.
- Barnea et alii 1971 – I. Barnea, O. Iliescu, C. Nicolescu, *Cultura bizantină în România*, București, 1971.
- Braun et alii 2003 – G. Braun, M. Leferman, T. Nedelcea, T. Rădulescu, *Familia Aman*, Craiova, 2003.
- Butnariu 2019 – V. M. Butnariu, *Moneta terrae Moldaviae, 2, Repertoriu tezaure*, Iași, 2019.
- Butnariu et alii 1994 – V. M. Butnariu, E. Nicolae, A. Boldureanu, V. Paiul, A. Niculiță, R. Tabuica, *Tezaure din muzeele orașului Chișinău*, Chișinău, 1994.
- Butnariu et alii 2014 – V. M. Butnariu, A. Boldureanu, E.-L. Istina, T. Isvoranu, R. Tabuica, A. Vîlcu, *Corpus Nummorum Moldaviae, V.1, Monnaies et parures du Musée National D'Ethnographie et D'Histoire Naturelle de Chișinău*, Chișinău, 2014.
- Butnariu et alii 2016 – V. M. Butnariu, A. Boldureanu, G. Custurea, E.-L. Istina, D. Moisil, C. Tătaru, C. Toma, A. Vîlcu, *Corpus Nummorum Moldaviae, VI.1, Découvertes monétaires du Complexe Muséal „Iulian Antonescu” Bacău*, Onești, 2016.
- Calicó et alii 1994 – F. Calicó, X. Calicó, J. Trigo, *Las monedas españolas desde Fernando e Isabel a Juan Carlos I, años: 1474 a 1994*, Barcelona, 1994.
- Chirilă, Lucăcel 1969 – E. Chirilă, V. Lucăcel, *Tezaurul monetar de la Stupini*, în RM 2, 1969, p. 170.
- Chițescu, Poenaru Bordea 1981-1982 – M. Chițescu, G. Poenaru Bordea, *Contribuții la istoria Diernei în lumina descoperirilor monetare din săpăturile arheologice din 1967*, în BSNR, 1981-1982, pp. 169-208.
- Ciobotea et alii 1985 – D. Ciobotea, T. Traian, P. Turturică, *Noi descoperiri din tezaurul medieval de la Schela Cladovei, jud. Mehedinți*, în AO s.n. 4, 1985, pp. 65-69.
- Ciulavu 2016 – F. Ciulavu, *Siglele monetărilor transilvănene în secolele XVII-XVIII. O analiză critică*, în Caietele C.I.V.A. 3, (2014) 2016, pp. 75-118.
- Constantinescu et alii 2015 – B. Constantinescu, D. Cristea-Stan, C. Chiojdeanu, E. Oberländer-Târnoveanu, T. Martin, *Cronologia monedelor dacice de argint și aur de tip Koson pe baza informațiilor despre compoziția lor elementală*, în „ArheoVest, III/2, In Memoriam Florin Medeleț. Interdisciplinaritate în Arheologie și Istorie, Timișoara, 28 noiembrie 2015”, Timișoara-Szeged, 2015, pp. 709-721.
- Costea 2014 – I. Costea, *Monede otomane din aur din colecția ICEM Tulcea*, în Istro-Pontica 2, Brăila, 2014, pp. 33-44.
- Custurea 2004-2005 – G. Custurea, *Date noi privind circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. V-VII)*, în Pontica 37-38, 2004-2005, pp. 491-536.
- Custurea 2007 – G. Custurea, *Un depozit de monede bizantine din Dobrogea (sec. VI)*, în Pontica 40, 2007, pp. 625-628.
- Custurea 2010 – G. Custurea, *Circulația monedei venețiene în Dobrogea*, în SCN 1 (13), 2010, pp. 113-120.
- Custurea 2019 – G. G. Custurea, *Circulația monedei bizantine în Dobrogea (sec. VI-VIII)*, Constanța, 2019.
- Custurea, Talmațchi 2011 – G. Custurea, G. Talmațchi, *Repertoriul tezaurelor monetare din Dobrogea*, Constanța, 2011.

- Delmonte 1964 – A. Delmonte, *Le Bénélux d'Or. Répertoire du monnayage d'or des territoires composant les anciennes Pays-Bas. / De gouden Benelux. Repertorium van de gouden munten geslagen in het gebied van de voormalige Nederlanden*, Amsterdam, 1964.
- Demetrescu 1928 – G. M. Demetrescu, *Istoria Baroului Dolj de la 1864-1928*, Craiova, 1928.
- Dima, Ilie 2007 – M. Dima, D. Ilie, *Tezaurul de monede de tip koson descoperit la Târșea, com. Boșorod, jud. Hunedoara. Lotul păstrat la Banca Națională a României*, în Simpozion de numismatică organizat cu ocazia comemorării Sfântului Ștefan cel Mare, domn al Moldovei (1504-2004). Chișinău, 29 septembrie – 2 octombrie 2004. Comunicări, studii și note, București, 2007, pp. 35-65.
- Domocoș 2014 – V. B. Domocoș, *Circulația monetară în spațiul dintre provinciile Dacia și Pannonia*, Cluj-Napoca, 2014.
- Dumitrescu 2019 – R. G. Dumitrescu, *Două monede de aur dintr-o colecție privată craioveană*, în CN 25, 2019, pp. 319-324.
- Duncan 1993 – G. L. Duncan, *Coin circulation in The Danubian and Balkan Provinces of The Roman Empire (AD 294-578)*, London, 1993.
- Găzdac et alii 2007 – C. Găzdac, L. Călian, Á. Alföldy-Găzdac, *Moneda de aur antică și bizantină în Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 2007.
- Gherghe 2015 – O. Gherghe, *Centenar Muzeul Olteniei: 1915-2015*, Craiova, 2015.
- Gondonneau, Guerra 2000 – A. Gondonneau, M. F. Guerra, *L'or perse a travers l'analyse de monnayages antiques et médiévaux*, în Revue d'Archéométrie 24, 2000, pp. 27-38.
- Gondonneau et alii 2002 – A. Gondonneau, H. Nicolet-Pierre, M. F. Guerra, *The Persian and Macedonian Gold from Darius to Alexander the Great*, în Archaeometry '98, Proceedings of the 31st Symposium, Budapest, April 26-May 3 1998, BAR IS 1043 (II), 2002, pp. 369-374.
- Hendy 1969 – M. F. Hendy, *Coinage and Money in the Byzantine Empire 1081-1261*, Washington, 1969.
- Herinek 1970 – L. Herinek, *Österreichische Münzprägungen von 1740-1969*, Wien, 1970.
- Huszár 1979 – L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, München-Budapest, 1979.
- Iacob 2005 – M. Iacob, *Le trésor de solidi romaino-byzantins découvert à Ibida (Scythie Mineure)*, în Simpozion de numismatică dedicat centenarului Societății Numismatice Române (1903-2003). Chișinău, 26-28 noiembrie 2003. Comunicări, studii și note, București, 2005, pp. 75-80.
- Iliescu 1957 – O. Iliescu, *Însemnări privitoare la descoperiri monetare*, în SCN 1, 1957, pp. 461-466.
- Iliescu 1977 – O. Iliescu, *La monnaie vénitienne dans les Pays Roumains de 1202 à 1500*, în RÉSEE, 15, 2, 1977, pp. 355-361.
- Iliescu 1993 – O. Iliescu, *Une vieille collection de monnaies grecques et romaines: la collection Luigi Paulon de Craiova (Roumanie)*, în NAC 22, 1993, pp. 309-324.
- Lavenne 2005 – S. Lavenne, *La classe F des nomismata de Basile II (976-1025): Une émission de guerre?*, în Byzantion 75, 2005, pp. 277-294.
- Leonard 2016 – R. D. Leonard, *The Effects of the Fourth Crusade on European Gold Coinage*, în T. F. Madden, *The Fourth Crusade: Event, Aftermath, and Perceptions: Papers from the Sixth Conference of the Society for the Study of the Crusades and the Latin East, Istanbul, Turkey, 25-29 August 2004*, Saint Louis, 2016, pp. 75-85.
- Lianta 2006 – E. Lianta, *John II Comnenus (1118-43) or John III Vatatzes (1222-54)? (Distinguishing the Hyperpyra of John II from those of John III)*, în NC 166, 2006, pp. 269-300.
- Lupton 2004 – D. F. Lupton, *The Minting of Platinum Roubles. Part II: The platinum roubles of Heraeus*, în PMR 48 (2), 2004, pp. 72-78.

- Marinescu 1996 – C. A. Marinescu, *Making and spending money along the Bosphorus: The Lysimachi coinages minted by Byzantium and Chalcedon and their socio-cultural context*, Columbia University, PhD diss., New York, 1996.
- Mănucu-Adameșteanu 2018 – G. Mănucu-Adameșteanu, *Monede bizantine descoperite în Dobrogea*, 6, *Monede bizantine descoperite în nordul Dobrogei. Secolele IX-XI (802-1092), Partea a III-a, Cataloage*, București, 2018.
- Metcalfe 1960 – D. M. Metcalfe, *John Vatatzes and John Comnenus, Questions of Style and Detail in Byzantine Numismatics*, în GRBS 3, 1960, pp. 203-214.
- Mihaylov 2016 – S. Mihaylov, *Early byzantine coins (6th Century AD) from Izvoarele (Constanța County)*, în CCDJ 29, 2016, pp. 90-96.
- Nicolaescu-Plopșor et alii 1968 – C. S. Nicolaescu-Plopșor, E. Bujor, V. Boroneanț, E. Comșa, N. Constantinescu, P. Diaconu, S. Morintz, A. Păunescu, G. Popilian, P. Roman, D. V. Rosetti, *Rezultatele arheologice din zona Porțile-de-Fier, Craiova*, 1968.
- Oberländer-Târnoveanu 2000 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Les hyperpères de type Jean III Vatatzès – classification, chronologie et évolution du titre (à la lumière du trésor d’Uzun Bair, dep. de Tulcea)*, în „Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50-a aniversare”, Tulcea, 2000, pp. 499-562.
- Oberländer-Târnoveanu 2003 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Monedă și societate pe teritoriile de la sud și est de Carpați (secolele VI-XIV)*, Cluj-Napoca, 2003.
- Oberländer-Târnoveanu 2004 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Tranziția de la Antichitate la Evul mediu timpuriu la marginea imperiului (II). De la prima dispariție a circulației monetare la renașterea ei în zona Porților de Fier ale Dunării (circa 375-565)*, în MN 16, 2004, pp. 39-83.
- Oberländer-Târnoveanu 2018 – E. Oberländer-Târnoveanu, *Tezaur monetare bizantine din colecția Muzeului Național de Istorie a României*, 2, *Secolele VII-XIII*, București, 2018.
- Oberländer-Târnoveanu et alii 2001 – E. Oberländer-Târnoveanu (coord.), A. Vilcu, M. Dima, *Monede de aur din colecții românești*, 1, *Colecții din Muntenia*, București, 2001.
- Pap 2002 – F. Pap, *Contribuții la studiul monedelor lui Sigismund I de Luxemburg*, în „Simpozion de Numismatică. Organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001), Chișinău, 13-15 mai 2001. Studii și comunicări”, București, 2002, pp. 171-179.
- Pavel 1976-1980 – V. Pavel, *Un aureus de la Nero descoperit la Zlatna*, în BSNR, 1976-1980, pp. 171-172.
- Păunescu 1983 – A. Păunescu, *Monedă venețiană descoperită la „Orașul de Floci” – Piua Petrii, com. Giurgeni, jud. Ialomița*, în CN 5, 1983, pp. 163-164.
- Pere 1968 – N. Pere, *Osmanlilarada Madenî Paralar*, Istanbul, 1968.
- Petac 2019 – E. Petac, *War and peace. Symbolic elements on the early Lysimachus type staters from the west pontic cities. Spear and herald staff (Polybius, IV, 52)*, în RCAN 5, 2019, pp. 299-307.
- Petac, Vasiliță 2012 – E. Petac, Ș. Vasiliță, *Tezaurul Academiei Române: Colecția Ing. C. Orghidan. Monedele de aur grecești și romane*, vol. III, partea 1, București, 2012.
- Petac, Vilcu 2012 – E. Petac, A. Vilcu, *Syrian wars and the beginnings of the Lysimachus type staters at Tomis*, „Istros” 18, 2012, pp. 51-63.
- Petolescu 2017 – C. M. Petolescu, *L'enigma delle monete ΚΟΣΩΝ*, în „Daco-Moesica. Studii de numismatică și gliptică”, București, 2017, pp. 31-72.
- Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1991 – G. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Monedele de aur romane și bizantine din colecția Maria și Dr. George Severeanu*, în Peuce s.v. 10, 1991, pp. 485-495.

- Poenaru Bordea, Ocheșeanu 1994-1995 – G. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Două monede de aur din colecția Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București*, în BSNR, 1994-1995, pp. 29-32.
- Pohl 1974 – A. Pohl, *Ungarische Goldgulden des mittelalters (1325-1540)*, Graz, 1974.
- Price 1991 – M. J. Price, *The Coinage in the Name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus*, Zürich/Londra, 1991.
- Radu, Roșianu 2009 – A. Radu, C. C. Roșianu, *Cornetti. Familia și școala*, Craiova, 2009.
- Rădulescu 1999 – T. Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova (sec. XV-XVIII)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, s. 3, an 3, nr. 1, 1999, pp. 19-42.
- Rădulescu 2004 – T. Rădulescu, *De la Burebista la Mircea cel Bătrân. Culoarul cultural al Dunării la Calafat*, Craiova, 2004.
- Rădulescu 2008 – T. Rădulescu, *Colecția Alexandru și Aristia Aman. Catalog numismatic, 1, Monede antice de aur și argint*, Craiova, 2008.
- Rădulescu 2013 – T. Rădulescu, *Tezaurul monetar de la Craiova – „Fabrica de Confecții” (sec. XVI-XVIII)*, în vol. „Argeșul și Țara Românească între medieval și modern. Studii de istorie și arheologie. Prinos lui Spiridon Cristocea la 70 de ani”, Brăila-Pitești, 2013, pp. 133-238.
- Rădulescu 2019a – T. Rădulescu, *Ștefan Ciuceanu, un profesor pentru eternitate*, București, 2019.
- Rădulescu 2019b – T. Rădulescu, *In memoriam Acad. Ștefan Ștefănescu (1929-2018). Câteva aspecte de demografie din zona istorică a mahalalelor craiovene Madona Dudu și Brândușa în anii 1832-1910*, în *Oltenia* 26, 2019, pp. 232-294.
- Rădulescu 2019c – T. Rădulescu, *Circulația monetară în zona Cetății Severinului (sec. XIV-XVI)*, în „Cetatea medievală a Severinului, important centru militar, comercial și spiritual al Țării Românești”, Craiova, 2019, pp. 107-138.
- Rădulescu, Turturică 1984 – T. Rădulescu, P. Turturică, *Tezaurul de monede și podoabe feudale de la Schela Cladovei – Mehedinți (sec. XIV-XV)*, în AO s.n. 3, 1984, pp. 70-88.
- Rehren 2006 – T. Rehren, *The Minting of Platinum Roubles. Part IV: Platinum roubles as an archive for the history of platinum production*, în PMR 50 (3), 2006, pp. 120-129.
- Resch 1901 – A. Resch, *Siebenbürgische münzen und medaillen von 1538 bis zur gegenwart*, Hermannstadt, 1901.
- Rusu 1992-1993 – A. A. Rusu, *Tezaurul de ducați din 1540 de la Vințu de Jos (jud. Alba)*, în BSNR, 1992-1993, pp. 161-166.
- Schäffer, Stambulului 2009 – E. Schäffer, B. Stambulului, *România. Proiecte, probe monetare și catalogul monedelor emise*, 1, București, 2009.
- Squires 2017 – D. A. Squires, *Unpublished Transitional Hyperpyra of John III Vatatzes*, în „XV International Numismatic Congress, Taormina, 2015: proceedings”, Roma, 2017, pp. 1013-1016.
- Stancu, Maxim 2002 – P. Stancu, M. Maxim, *Notă preliminară asupra unui tezaur de monede de aur din secolul al XVI-lea descoperit la Oradea*, în CN 8, 2002, pp. 253-262.
- Stîngă 2002 – I. Stîngă, *Cetatea Severinului și tezaurele sale (secolele XIV-XV). Tezaurul de la Dudașul Schelei, Drobeta Turnu Severin*, Reșița, Drobeta Turnu Severin, 2002.
- Szaivert 1991 – E. Szaivert, *Münzkatalog Österreich von 1740 (Maria Theresia)-1990*, Battenberg, 1991.
- Știrbu 1978 – C. Știrbu, *Noi tezaure monetare intrate în patrimoniul Muzeului de Istorie al R.S. România*, în CN 1, 1978, pp. 89-92.
- Toma 2016 – C. Toma, *Tezaure monetare și tezurizare în Transilvania secolelor XV/XVI-XVII*, Oradea, 2016.
- Unger 1974 – E. Unger, *Magyar éremhatározó*, 1, Budapest, 1974.
- Unger 1976 – E. Unger, *Magyar éremhatározó*, 2, Budapest, 1976.

- Velter 1982 – A.-M. Velter, *Un tezaur monetar din sec. XV-XVI, descoperit la Ghimpați, jud. Giurgiu*, în CN 4, 1982, pp. 133-139.
- Velter 1994 – A.-M. Velter, *Catalogul monedelor Principatului Transilvaniei. Colecția „Ing. Constantin Orghidan”*, București, 1994.
- Vîlcu 2008 – A. Vîlcu, *Monnaies byzantines d’or du trésor découvert à Dinogetia en 1939*, în CCDJ 26, 2008, pp. 87-96.
- Vîlcu 2009a – A. Vîlcu, *Les monnaies d’or de la Bibliothèque de l’Académie Roumaine, 2. Monnaies byzantines*, Wetteren, 2009.
- Vîlcu 2009b – A. Vîlcu, *Monede bizantine de aur descoperite în Dobrogea*, în Peuce s.n. 7, 2009, pp. 361-378.
- Vîlcu 2015 – A. Vîlcu, *La diffusion de l’or monnayé au Nord du Danube à la fin du IVe siècle av. J.-C. et les guerres des diadoques*, în Peuce s.n. 13, 2015, pp. 193-208.
- Vîlcu, Petac 2012 – A. Vîlcu, E. Petac, *The Second Syrian War and Gold Staters of Alexander type struck at Istros*, în AJN 24, 2012, pp. 53-60.
- Vîlcu, Pîrvulescu 2019 – A. Vîlcu, A. Pîrvulescu, *Staterii de aur de tip Lysimach din colecția „Maria și dr. George Severeanu”*, în RCAN 5, pp. 283-298.
- Vîlcu, Stănică 2011 – A. Vîlcu, A. D. Stănică, *Monede de aur bizantine descoperite la Nufăru (jud. Tulcea)*, în Pontica 44, 2011, pp. 503-513.
- Vîlcu et alii 2006 – A. Vîlcu, T. Isvoranu, E. Nicolae, *Les monnaies d’or de l’Institut d’Archeologie de Bucarest*, Wetteren, 2006.
- Vîlcu et alii 2010 – A. Vîlcu, B. Constantinescu, R. Bugoi, C. Păuna, *Some considerations on Dacian gold coins of Koson type in the light of compositional analyses*, în RN 166, 2010, pp. 297-310.
- Vîlcu et alii 2011 – A. Vîlcu, E. Petac, B. Constantinescu, C. Chiojdeanu, D. Stan, G. Niculescu, *Considerations regarding the Greek gold coins struck during the 4th to the 1st centuries BC in the light of the XRF analysis*, în Peuce s.n. 9, 2011, pp. 501-512.
- Willey, Pratt 2004 – D. B. Willey, A. S. Pratt, *The Minting of Platinum Roubles. Part III: The platinum roubles of Johnson Matthey*, în PMR 48 (3), 2004, pp. 134-138.
- Winkler 1980 – I. Winkler, *Contribuții numismatice la istoria Daciei în sec. I e.n.*, în CN 3, 1980, pp. 33-50.
- World Coins 2012 – *Standard Catalog of World Coins (1801-1900)*, 7th Edition, Iola, 2012.
- World Coins 2013 – *Standard Catalog of World Coins (1701-1800)*, 6th Edition, Iola, 2013.